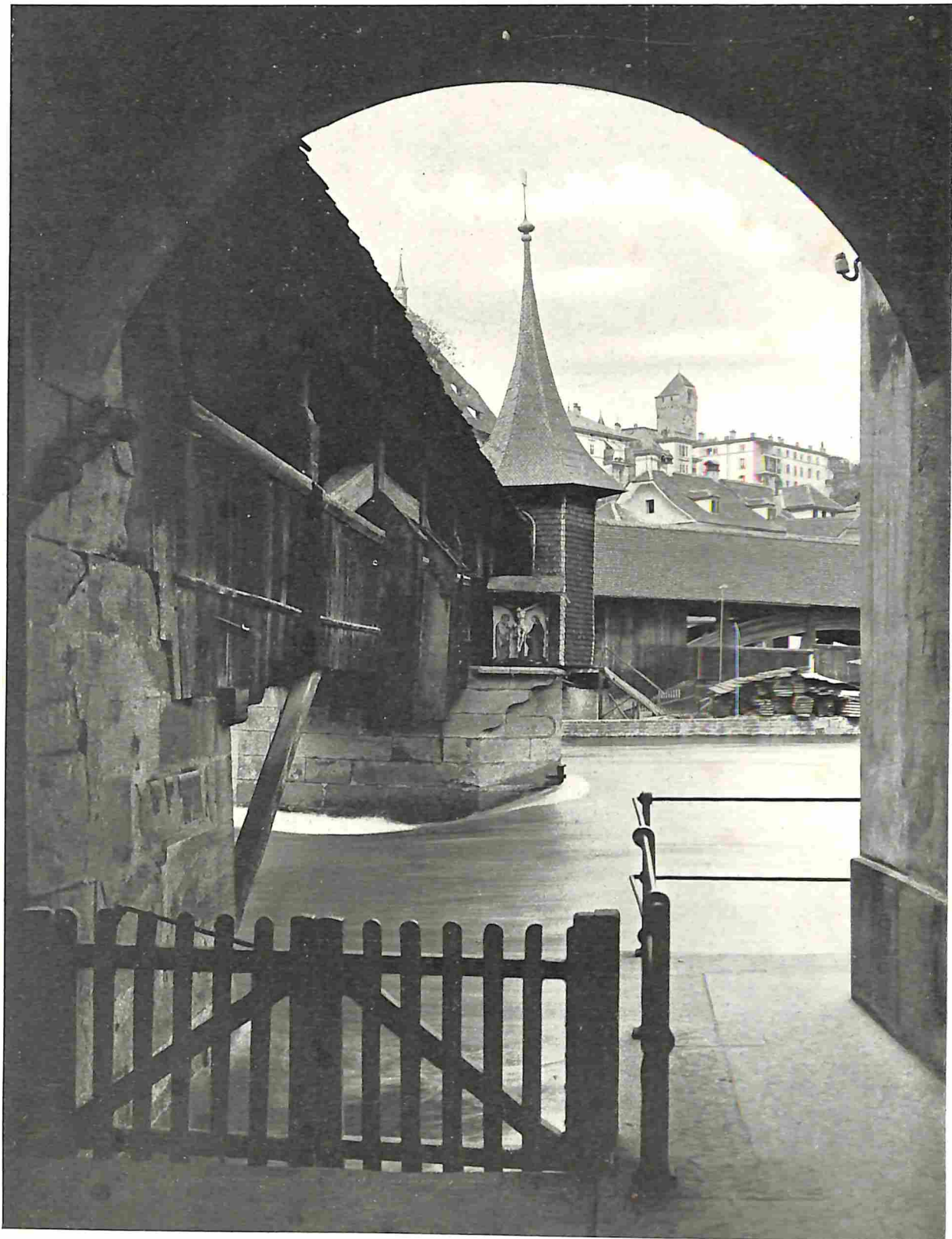

BUITEN

13^e JAARGANG N°. 39

ZATERDAG 27 SEPTEMBER 1919.

DE TOTENTANZBRUG TE LUZERN.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DE TOTENTANZBRUG TE LUZERN, ILLUSTRATIE	BLZ. 451
BROEDERSCHAP (37), DOOR JOHN GALSWORTHY	452
BLOEMENNAMEN, DOOR G.	453
HET VIERWALDSTÄTTER-MEER, DOOR A. L., GEÏLLUSTREERD	BLZ. 454—457
SMAAK, DOOR B. KNOOP	BLZ. 455
DE WOLVEN, UIT HET ENGELSCHE	456
TARWE, DOOR G.	458
WORKUM (SLOT), DOOR N. J. WARINGA, GEÏLL.	BLZ. 458—461
BARBARIJSCHEN SCHAPEN, UIT HET ENGELSCHE VAN ROBERT HICHENS, DOOR LIES VAN DER AAT	BLZ. 461
HET SLOT LICHTENSTEIN IN ZWABEN, ILLUSTRATIE	462

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beuvelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

BROEDERSCHAP

DOOR JOHN GALSWORTHY.

Uit het Engelsch vertaald door Leny Grondel—Chotzen.

HOOFDSTUK XXXI.

ZWANENZANG.

WANNEER de jonge wijn de oude flesch niet verbreekt, sputtert en borrelt hij na hevige mousseering weer kalm. Zoo ging het ook in de oude flesch van mijnheer Stone, het eene uur voor, het andere na, dag in dag uit, de heele maand door. Zijn wangen namen weer een gezonde kleur aan, zijn blauwe oogen, die steeds in de verte staarden, waren minder glansloos. Hij herkreeg de macht over zijn knieën en nam weer geregeld zijn bad in de Serpentine. Geheel buiten zijn weten — want de oude heer zag alleen het water, dat hij met krachteloze, langzame slagen doorkliefde — keken Hilary en Martin beurtelings van een behoorlijken afstand toe, uit vrees, dat mijnheer Stone hen zou bemerken en zou meenen, dat hem een dienst werd bewezen. . . . Zoo lagen zij geregeld op de wacht, bang, dat de oude heer weer eens te lang onder water zou blijven. Elken morgen nadat hij zijn bord haver-mout en zijn kop cacao had genuttigd, veegde hij zijn kamer met buitengewonen ijver, en tegen tien uur kon iedereen die luisterde, een gerucht hooren alsof lucht ontsnapte, daar hij op dat tijdstip zijn oefeningen verrichtte om zich voor het werk van den dag voor te bereiden. Natuurlijk verstoorden geen brieven of nieuwsbladen de opperste en volmaakte afgeslotenheid van zijn leven, dat geheel aan de verbroedering der menscheid was gewijd. Geen brieven omdat hij eenendeels geen enkel adres wist en aan den anderen kant al jaren lang geen brieven had beantwoord. Met het oog op nieuws uit de buitenwereld ging hij eens per maand naar een openbare leeszaal, waar hij de vier laatste nummers van twee weekbladen voor zich uitspreidde om zich zelf met de gewoonten van „die dagen” vertrouwd te maken, waarbij hij zijn lippen als in gebed bewoog. Elken morgen, om tien uur precies, hoorden de menschen, die zijn kamer voorbij gingen, zijn wekker afloopen. Daarop volgde een volmaakte stilte, waaruit zich een schuifelend, fluitend, ritselend geluid verhief, dat door scherp uitgesproken woorden werd verbroken. Weldra vloeide uit die luide chaos een dunne, eentonige oude stem voort, afgewisseld door het gekras van een pen. Dit geluid duurde voort totdat de wekker weer afliep. Dan kon hij, die daar buiten de deur had post gevat, ruiken, dat mijnheer Stone vlug zijn lunch nuttigde. Indien de buitenstaander, door de lucht geprikkeld, binnen zou treden, zou hij den schrijver van het „Boek der Algemeene Verbroedering” met een gebakken aardappel

in de eene hand en een kopje warme melk in de andere hand ontwaren. Op de tafel zou hij dan eieren, tomaten, sinaasappels, bananen, vijgen, pruimen, kaas en raathoning, alles op de een of andere wijze verwerkt, en een snee bruinbrood bespeuren. Spoedig daarop ging mijnheer Stone uit, gehuld in zijn tweed jas en een groenig zwart, ouden vilthoed op, of wel bij regenweer in een lange jas van geel gaberdine gestoken en een zuidwester van dezelfde stof op. Zoo uitgedost ging hij naar Rose & Thorn, trad binnen en overhandigde den eersten bediende, dien hij op de levensmiddelenafdeeling tegenkwam, zijn teenen fruitmandje, een paar geldstukken en een klein boekje van zeven blaadjes, waarboven de dagen van de week waren geschreven. Zijn eene hand uitgestrekt, wachtend op het gevulde mandje, bleef hij dan in diep gepeins voor de rijen flesschen augurkjes in azijn staan. Wanneer hij voelde, dat het mandje weer in zijn hand rustte, draaide hij zich om en verliet het magazijn. Achter hem verscheen dan steeds weer op de gezichten van de bedienden van die afdeeling dezelfde beschermende glimlach. Die goede verstandhouding was er op den duur ontstaan. Nu voelden zij allen, dat, hoeveel deze bejaarde klant ook van hen verschilde, hij toch absoluut van hun goede zorgen afhankelijk was. Geen cent, geen plakje bleeke kaas zouden zij hem voor alle schatten ter wereld te kort doen en wanneer een nieuwe bediende den ouden heer uitlachte of bespottte, werd hem met korte woorden duidelijk gemaakt, dat zij hier van die grapjes niet gediend waren.

Nu bewoog zich het tengere lichaam van mijnheer Stone, een weinig overhangend naar den eenen kant door de zwaarte van het teenen mandje, langzaam huiswaarts. Ongeveer tien minuten voor drieën kwam hij daar aan. Om drie uur liep de wekker af en weldra verhief zich uit den oorspronkelijken chaos weer de ijle, eentonige stem, afgebroken door het gekras en gespat van de pen.

Maar tegen vier uur wezen vele teekens erop, dat mijnheer Stone in een kennelijken staat van opgewondenheid verkeerde. Zijn lippen vormden niet langer woorden, zijn pen staakte haar gekras. Zijn gezicht met het licht blozend voorhoofd verscheen voor het open raam. Zoodra het modelletje zichtbaar werd, haar oogen niet op zijn raam maar op dat van Hilary gevestigd, draaide hij zich om, klaarblijkelijk hunkerend naar het oogenblik, dat zij in de deuropening verscheen. De woorden, waarmee hij haar begroette, werden op kalmen toon geuit: „Ik heb verschillende bladen. Je stoel staat klaar. Ben je gereed? Volg me.”

Buiten deze vreemde rust in zijn stem en het steeds weer verschijnen van den blos op zijn voorhoofd, wees niets op de verjonging, die zij om zich heen verbreidde, duidde niets op dien frisschen, verkoelenden luchtstroom, waaraan de reiziger na een lange dagreis, onder een lindeboom gezeten, zich verkwikt. Niets wees op het geheimzinnig welbehagen, dat zich bij den aanblik van haar jeugdig gezichtje en haar veerkrachtige ledematen van hem meester maakte. Zoo zullen vele menschen, door de een of andere oorzaak hiertoe geprikkeld, nog kort voor hun dood wilskracht ontwikkelen alsof zij naar een gedaante staren, die hen naderbij wenkt.

In het kwartier, dat aan hun kopje thee, boterhammen en aan hun dagelijksch praatje was gewijd, merkte hij nooit op, dat zij altijd op de geluiden boven haar lette. Het was hem voldoende, dat hij in haar bijzijn zijn werkkraft voelde toenemen.

Wanneer zij, zich langzaam bewegend, gemelijk heenging, speurend naar alle kanten naar iets, dat Hilarys nabijheid kon verraden, ging mijnheer Stone in zijn stoel zitten en dütte dadelijk daarop in om dan wellicht van de jeugd te droomen, van de jeugd met haar geur en haar sap en haar geheime wenschen, van de jeugd met haar hoop en vrees, van de jeugd, die nog lang nadat zij in ons is afgestorven, om ons heen zweeft. Zijn geest glimlachte door zijn omhulsel heen, door het teer porcelein van zijn gezicht. Zooals honden in hun slaap hun pooten bewegen, zoo speelden zijn vingers rusteloos op zijn wollen broek.

Om zeven uur waarschuwde de wekker hem, dat hij zijn avondmaal moest bereiden. Nadat hij dit had verorberd, wandelde hij weer in de stilte op en neer om in de eenzaamheid woorden te uiten en zijn krassende pen over het papier voort te jagen.

Zoo werd een boek geschreven zooals de wereld er nog nooit een had gezien.

Maar het meisje, dat zoo gemelijk kwam om hem te laven en zoo teleurgesteld weer heenging, kon in die dagen nooit een glimp van hem, dien ze zocht, ontdekken.

Sinds dien morgen, dat hij bruusk van haar was heengegaan, had Hilary bij zichzelf uitgemaakt, dat hij elken namiddag van huis zou zijn en niet voor zes uur terug zou keeren. Zoodoende vermeed hij elke ontmoeting want hij kon het niet langer ontkennen, dat hij bij zulk een gelegenheid moeite had zijn kalmte te bewaren. In die enkele, zwijgende minuten, toen het jonge meisje onweerstaanbaar aantrekkelijk, doortrild van een ontwakende kracht, naast hem zat, had hij ontdekt, dat de man in hem nog lang niet was afgestorven. Het was geen vaag zinnelijk gevoel, dat hem had beheerscht, het was een warmbloedig, beslist verlangen. Hoe langer hij eraan dacht, des te minder geestelijk werd het gevoel, dat hij voor dit volksmeisje koesterde.

In die dagen namen zij, die hem goed kenden, waar, dat hij veel was veranderd. Inplaats van de fijngevoelige, diepgaande en geestige beminnelijkheid, welke de menschen van hem waren gewend, deze stille vriendelijkheid, die dadelijk het vertrouwen der menschen scheen uit te lokken en hun scheen te zeggen:

„Wat je me ook zegt, ik zou me nooit aanmatigen je te veroordeelen, wat er ook achter je ligt”, inplaats van dit abstract, geestig air, had hij nu iets teruggetrokken en sombers over zich. Hij scheen zijn vrienden te ontwijken en de wijze, waarop hij zich in de „Pen en Inkt” gedroeg, was beslist laakbaar in een gezelschap, dat van gedachtenwisseling houdt. Het gerucht ging, dat hij aan een nieuw boek bezig was en nu veronderstelden zijn collega's, dat dit de oorzaak van zijn teruggetrokkenheid was.

Maar in werkelijkheid liet Hilary zich weinig aan dat nieuwe werk gelegen liggen. Zelfs het werkmeisje, dat zijn studeerkamer schoon hield, merkte op, dat elken dag weer Hoofdstuk XXIV door haar bezige handen voorzichtig op zij werd gelegd ondanks het feit dat haar meester, volgens zijn gewoonte, hier de ochtenduren geregeld doorbracht.

De verandering in zijn manieren en zijn gelaatstrekken (zijn gezicht had een overspannen, vermoeide uitdrukking aangenomen) werd ook door Bianca waargenomen hoewel zij alles liever zou willen dan te moeten toegeven, dat zij iets bijzonders aan hem had opgemerkt. Er heerschte thans een periode, die veel aan een zwoelen zomeravond deed denken, drukkend, met electriciteit geladen, schijnbaar kalm maar toch vol dreiging van een onheilspellend, naderend onweer.

Slechts twee keer zag Hilary het meisje terwijl Hughs in de gevangenis zat. Eens kwam hij haar tegen terwijl hij naar huis reed. Zij bloosde donker en haar oogen glansden plotseling. En ook zag hij haar op een morgen toen hij langs de bank ging, waar zij na de begrafenis hadden gezeten. Zij staarde recht voor zich uit. Haar lip liet zij ontevreden hangen. Zij bemerkte hem niet.

Een man als Hilary, die er in de laatste plaats aan gedacht zou hebben ooit achter een vrouw heen te jagen en die in werkelijkheid altijd slechts in stilte een vrouw had bemind en zich ook steeds had voorgesteld, dat een vrouw hem slechts in stilte lief zou hebben, moest een ongewone bekoring en tevens een onverzettelijken afschuw bij het feit ondervinden, dat een jong meisje al haar krachten inspande om hem voor zich te winnen. Het was te gelijktijd te verleidelijk en te vreemd om waar te kunnen zijn. Pijnlijk aangedaan moest hij zichzelf bekennen, dat hij, in gedachten bij haar verwijlend, voelde, dat een rijpe perzik binnen zijn bereik zich verlangend naar hem neerboog. Hij droomde voortdurend, dat hij zijn hand uitstreckte en juist daarom dorst hij haar niet op zijn weg tegen te komen of wel meende hij, dat hij dit niet dorst. Dit alles was stellig in geen enkel opzicht bevorderlijk voor een bespiegelend, werkzaam leven. Het gaf hem tevens een gevoel, dat iets niet in den haak was, wat hem er toe bracht zijn beste vrienden te vermijden.

Dit laatste was gedeeltelijk oorzaak, dat Stephen hem op een Zondag opzocht. Aan den anderen kant kwam hij omdat hij had nagerekend, dat Hughs de volgende week Woensdag vrij zou komen.

„Dat meisje komt hier nog geregeld en Hilary laat de dingen op hun beloop totdat er niets meer aan te doen valt en dan heb je de poppen aan het dansen”, overdacht hij.

Het feit, dat de man in de gevangenis had gezeten, wierp een donker licht op de zaak, die tot nu toe door Stephens ordelijke geest als een volksdramatje was betiteld.

Terwijl hij door den tuin liep, hoorde hij het geluid van Mijnheer Stones stem door het open raam.

„Kan die oude dwaas zelfs op Zondag geen rust houden”, dacht hij ontstemd.

Hij trof Hilary in zijn studeerkamer aan, waar hij een boek over de ontwikkeling der Maccabeeërs bestudeerde, in voorbereiding van een verslag voor een tijdschrift. Hij verwelkomde Stephen niet bepaald hartelijk.

Maar Stephen begon als niets vermoedend het gesprek.

„We hebben je een eeuw niet gezien. Daar beneden hoorde ik onzen ouden vriend aan het werk. Is hij nu dag en nacht in het getouw om zijn magnum opus des te eerder te beëindigen? Ik dacht, dat hij den rustdag in eere hield.”

„Dat doet hij in den regel ook”, antwoordde Hilary.

„Zoo... Het meisje schijnt hij nu toch bij zich te hebben.”

Hilary kreunde. Recht op zijn doel afgaande, vervolgde Stephen:

„Zou je dien oude baas niet kunnen bewegen om er vóór Woensdag een eind aan te maken? Hij moet er eindelijk toch haast mee klaar zijn.”

De opmerking, dat Mijnheer Stone in een paar dagen zijn boek zou beëindigen, ontlokte Hilary een flauwe glimlach.

„Zou je je gerechtshof kunnen bewegen voor Woensdag in de zaken der menschen een afdoende beslissing te treffen?” antwoordde hij.

„Lieve hemel, is het er zoo mee gesteld! Ik dacht, dat hij in elk geval er toch den een of anderen dag een eind aan zou maken”.

„Als de menschen elkaars broeders zijn, zal hij er mee eindigen”, antwoordde Hilary.

Stephen floot zachtjes.

Ja, kijk eens, beste jongen, die schooier komt Woensdag vrij. Dan zal die heele geschiedenis nogens van voren af aan beginnen.”

Hilary stond op en liep heen en weer. „Je mag dien Hughs geen schooier noemen”, zei hij. „Daartegen kom ik in opstand. Wat weten wij van hem of van een van de zijnen af!”

„Juist... Wat weten we van dat meisje af?”

„Hierover zal ik niet met je redetwisten”, antwoordde Hilary kortaf.

Een oogenblik verscheen op het gezicht van de beide broers een harde, vijandelijk trek alsof het verschil tusschen hun twee karakters eindelijk over hun geneigdheid had gezegevierd. Beiden schenen dat op te merken want alle twee wendden het hoofd af.

„Ik wil er je alleen maar op wijzen”, zei Stephen, „hoewel je natuurlijk zelf het best over je eigen zaken kunt oordeelen”. En bij Hilarys bevestigden hoofdknik dacht hij: „Dat is juist, wat je in het geheel niet kunt”.

Spoedig hierop vertrok hij daar zich in het bijzijn van zijn broer een hem totaal vreemde onbetolpenheid van hem meester maakte. Hilary keek hem na, tot hij door het poortje verdween en nam toen op de verlaten tuinbank plaats.

Stephens bezoek had als eenig doel perverse neigingen in in hem wakker geroepen.

Een scherp zonlicht bestraalde het kleine stadstuintje en stelde het anders zoo donkere plekje geheel in het licht. Daar teekenden zich strepen en vlekken op af zooals op de gezichten van hen, die te veel werken. Hilary, die onder den acaciaboom zat, welke nog niet in bloei stond, merkte een vroege vlinder op, die over de geraniumbloesems, rondom een ouden zonnwijzer, heen fladderde. Lijsters zongen hun avondlied, de geur van late seringen, vermengd met een zwakke fabrieksrook, vervulde de lucht. Dit tuintje was nu vroolijk maar toch niet van een zegevierende vroolijkheid. Er hing een zachte bloemengeur maar niet zoo sterk als de wind ze van gouden velden boterbloemen meebrengt, van wijde zeeën van honingzoete klaver of van de zilveren boekweitvelden. Er weerklonk een zachte muziek maar het was geen fel jubelgezag, geen groot koor. Zooals het gezicht en het karakter van den meester was ook het kleine tuintje, dat zoo weinig door de zon werd beschenen — verfijnd, zelfbewust, bespiegelend, — klaarblijkelijk een schepping van de stad. Op dat oogenblik zag Hilary er echter heel anders dan gewoonlijk uit. Zijn wangen gloeiden, zijn oogen hadden een vertoornde uitdrukking, bijna alsof hij een man van de daad was.

Nog steeds was de stem van Mijnheer Stone verstaanbaar terwijl het ijle geluid in de lucht vervaagde en de oude man zelf was zoo nu en dan zichtbaar, het manuscript omhoog houdend, waarbij zijn profiel scherp tegen het donker van de kamer afstak. En zij dwaalde naar den tuin af:

„Te midden van de alles omverwerpende ontdekking van die dagen, welke als onstuimige zeeën elke rots bebeukten en uit-

hielden...”

Een voorbijrijdende auto deed het slot van dien zin voor Hilary verloren gaan en toen de stem weer hoorbaar werd, scheen de oude heer een ander onderwerp te behandelen.

„In die plaatsen, in die straten wemelde het van schaduwen, fluisterend en gonzend als een zwerm stervende bijen, die, nadat ze hun honing hebben verorberd, in den killen winterdag naar bloemen zoeken en slechts verwelkte en bevroren bloemen aantreffen.”

Een groote bij, die in de buurt van de seringenstruiken gonsde, vloog naar Mijnheer Stone toe en zweefde in kringen om zijn hoofd heen. Plotseling zag Hilary hoe de oude heer beide armen ten hemel hield:

„In groote menigten, van lucht en licht beroofd, hoopten zij bijeen, deze bloedeloze afdrukken van vormen van een hoogere kaste. Zij lagen daar gelijk bladeren, die, vrij in den zachten wind rondwarrelend, hun bleeke, verdroogde schimmen op de aarde laten valen. Deze roerloze, zwarte geesten, die geketend op de aarde rondwaalden, waren niet met de hoop op een Lichte Stad bezield, ook wisten zij niet van waar zij kwamen. Menschen verpletterden hen op de straatsteenen en liepen kalm door. Ze trokken hun schaduwen niet aan hun hart om daar in algemeene verbroedering zalig te rusten want de zon stond nog niet op haar hoogtepunt en het oogenblik was nog niet aangebroken, dat geen mensch een schaduw had.” (*Wordt vervolgd*).

BLOEMENNAMEN.

Interessant is het te vernemen hoe de bloemen haar namen kregen. Voor de wilde flora grijpt men terug in de volksbenamingen, welke een schat van planten-lore aanduiden. Verder worden de eigenaardige groeiwijzen in de benamingen vaak teruggevonden. Het gebruik der Romeinen b.v. om het waschwater voor hunne handen welriekend te maken met bepaalde bloemen leeft via het woord lavare = wasschen in de benaming der lavendel voort. Het beven der bloemen op den minsten windezucht schonk een andere bloem den naam windroos of anemoon.

De gekweekte en uitheemsche bloemen ontvangen hun naam vaak naar die der kweekers of importeurs. Fuchsia's b.v. werden ontdekt door Leonard Fuchs; dahlia's werden uit Peru geïmporteerd door Andreas Dahl, de camelia herinnert aan den missionaris Kamel, die de eerste prachtsoorten dezer bloemen uit Japan naar Frankrijk overbracht. Hij zelf noemde ze Japansche rozen, doch zijn vrienden herdoopten ze in Camelia's. De naam van Prof. Magnol de Montpellier leeft voort in de magnolia-soorten, door hem uit Amerika en Azië naar Frankrijk overgebracht.

ENGELBERG, IN HET BERGLAND TEN ZUIDEN VAN HET VIERWALDSTÄTTERMEER.

HET VIERWALDSTÄTTER-MEER.

(Vervolg).

HET Vierwaldstätter-meer is ook het meer van Wilhelm Tell, van Schiller's Wilhelm Tell. De Zwitsersche volksheld heeft misschien nooit bestaan, al maakt een Zwitsersche kroniek, die van Tschudi, melding van hem, de geschiedenis van het appelschot schijnt een over de gansche oudgermaansche wereld en zelfs tot in het verre oosten verspreide populaire mythe te zijn, die in Uri haar plaatselijk tintje kreeg, en Tell was vóór 1804, zoo we ons niet zeer vergissen, geheel in vergetelheid geraakt in Zwitserland. Schiller deed hem herleven of liever, *schiep* dezen onhistorischen Tell en heeft gemaakt dat hij leven *blijft* als de belichaming van liefde voor de vrijheid, voor Zwitserland en voor ons allen.

Schiller ontkent niet, dat hij van zijn dichterlijke vrijheid een ruim gebruik heeft gemaakt, en de geschiedenis aan „viel poetische Operationen” heeft onderworpen, zooals hij aan Körner schreef. Is dit een bezwaar? Doet het er voor ons veel toe, dat zelfs niet alles wat hij voor geschiedenis hield, vaststaat, en dat het beroemde eedgenootschap eigenlijk niet door „ein harmlos Volk von Hirten” maar door den adel (juister misschien: de „Gemeinfreien”) der drie Woudgemeenten werd gesticht op zeer diplomatieke-prozaïsche wijze, zooals een in het Latijn opgestelde oorkonde bewijst, die in 't archief van Schwyz wordt bewaard, al is daaraan misschien iets als de eed op den Rütli voorafgegaan? Zooals Schiller het ontstaan van de Zwitsersche vrijheid schildert, had het kunnen geschieden, en vooral: een man als Tell kan er héél goed geweest zijn, al staat zijn bestaan dan niet historisch vast. Want Schiller's Tell moge als held in een drama niet geheel op zijn plaats zijn, voor ons is hij een levend mensch, een vrijheidslievende boer, wien niets menschenlijks vreemd is, die listigheden niet versmaadt, die zelfs niet voor moord terugdeinst als hij kans ziet in de Hohle Gasse bij Küsnacht zijn gehaten vijand te doden, een man die flinker, doortastender, stoutmoediger, maar niet edeler, evenmin slechter is dan de meesten onzer.

„Kein gebildeter deutscher Zunge” schrijft Johannes Scherr in zijn „Schiller und seine Zeit” — en dit „deutscher” had hij wel kunnen weglaten — „fährt über den Vierwaldstättersee, steht auf der Rütlimatte oder steigt die Gotthardstrasse hinan, ohne dass rings um ihn her jene Schilderungen lebendig würden, in welchen Schiller, der die Schweiz nie gesehen, vermöge einer aus wunderbaren gräuzenden dichterischen Intuition die Grösse und Schönheit der Alpenwelt in seinem heroischen Idyll von Tell verherrlicht hat. Es ist da überall mehr als das blosse Bild, est ist mit diesem zugleich die Stimmung, die Seele der Landschaft gegeben”. Zoo is het inderdád.

Aan Schiller danken wij het, dat wat hier eeuwen geleden

op en bij dit heerlijke meer zich heeft afgespeeld, in scherpe beelden voor ons staat, die, zoo al niet door de historischebladen gestaafd, dan toch in groote trekken niet onwaar behoeven te zijn. Schiller heeft door zijn laatste drama het Vierwaldstättermeer voor ons tot nog iets meer gemaakt dan een grootsch natuurmonument, waarvan wij vagelijk weten, dat aan zijn boorden de Zwitsersche vrijheid geboren werd. Door Schiller's Wilhelm Tell vooral spreekt dit meer ons ook van een volk in zijn beste uitingen en blijven wij behoed voor de dwaling, die den oppervlakkigen toerist wel eens bekruipt in dit sterk geëxploiteerde bergland, dat het des Zwitsers hoogste lust en genoegen is te leven van den vreemdelingenstroom, die zich over zijn land uitstort.

En wat Zwitserland Schiller dankt, behoeft wel niet gezegd te worden. Een opschrift op den Mythenstein, een pyramidevormig rotsblok tegenover Brunnen, bij den ingang der „Urner See” waar de Tells-geschiedenis voornamelijk speelt, daar ter gelegenheid van den 100sten geboortedag van den dichter aangebracht, brengt die dankbaarheid in enkele woorden tot uiting:

„Dem Sänger Tells, Friedrich Schiller, Die Urkantone”.

Sterk geëxploiteerd, noemden wij zoeven dit bergland. Het is niet verwonderlijk, dat men het den talrijken toeristen, die in normale tijden deze schoone streek bezoeken, zoo gemakkelijk mogelijk heeft willen maken, en dit geschiedde niet alleen uit liefde voor zijn land en voor de toeristen natuurlijk: wij vreezen zelfs dat die liefde eerst in de tweede plaats kwam bij 't aanleggen der soms hoogstmerkwaardige bergsporen en het inrichten der uitgebreide stoombootdiensten op het meer. Het voordeel, dat de enkele bezoekers gebracht zouden hebben, die een romantische vaart met een rustieke Kahn op het meer voor lief namen, of die gaarne voor een prachtig vergezicht een moeilijke klimpartij over hadden, ware te gering geweest. Men begrijpt gemakkelijk de voor- en nadeelen van deze exploitatie, en is wel eens geneigd, denkend aan de legioenen toeristen, die dit land overstroomden, Attinghausen's woorden tot de zijne te maken:

O unglückselge Stunde, da das Fremde,
In diese still beglückte Thäler kam....

Doch men overschatte ook weer niet de nadeelen: wie wil kan Rigi en Pilatus te voet beklimmen en op het meer varen op de wijze die hij verkieselijk acht. Wáár is, dat 't op sommige beroemde uitzichtpunten een gewoel is van belang, dat de rookpluimen en 't geratel der bergspoortjes niet bijdragen tot de schoonheid der bergnatuur, dat de vrij talrijke raderbooten op het meer soms ietwat de poëzie er van verstoren, dat eenige groote hotels hier en daar een schril

contrast vormen met de landelijkheid der dorpjes waarbij ze verrijzen, dat Luzern, een middelpunt van 't toeristenverkeer, zijn bekoring van oude schilderachtige Zwitsersche stad voor een niet gering gedeelte heeft verloren door de hotelpaleizen en het mondaine badplaatsgedoe, dat trouwens een bezienswaardigheid op zich zelf vormt. Maar al dat menschenbeweeg en al deze menschelijke scheppingen, wonderbaarlijk soms als de Pilatusbahn, zijn zoo héél klein, vallen zoo in 't niet bij de grootschheid der natuur, bij de geweldige bergreuzen, bij de uitgestrekte watervlakte van het meer. De Pilatusbahn is slechts een klein streepje op een reusachtige rotsmassa, waarlangs weliswaar in den toeristentijd kudden menschen naar boven gevoerd worden, die den top verontreinigen, maar van wie ge u zoo gemakkelijk los kunt maken. En dan, als uw oog over de bergwereld schouwt, over het groen-blauwe meer in de diepte, over de blanke sneeuwvelden der Alpenreuzen, bemerkt ge niets van al het gewroet en gewerk en gekriemel der menschen, hoogstens een wit stipje op het meer, een stoomboot....

Luzern's onmiddellijke omgeving is lieflijk en slechts het woeste Pilatusgebergte, dat tot die omgeving schijnt te behoren, doch inderdaad op nog vrij verren afstand ligt, en de wat verder afgelegene, minder grillig getopte Stanserhorn, verstoren de stemming, die de vriendelijke heuvelen bieden, welke Luzern's meergolf omzoomen. Niet veel meer dan heuvelen zijn het, weliswaar van 500 tot 800 M. hoog, maar niet meer dan 100 en 300 M. boven den waterspiegel van het meer. De Gütsch, de Sonnenberg daerachter, en de Dietschenberg aan de overzijde, worden veel bezocht, omdat men van hare toppen een schoon panorama over stad en omgeving kan genieten en — bergspoorpjes ze gemakkelijk bereikbaar maken. Ten westen en ten zuiden van het dorpje Kriens, waar men den Pilatus nadert, wordt de natuur reeds woester, maar al te weinig bezocht de toerist deze streek, omdat onweerstaanbaar het meer aantrekt, waarvan juist het oostelijk gedeelte het schoonst is. Bekender zijn bij hem de boorden van het meer ten zuiden der stad, met het landhuis Tribschen, waar Richard Wagner van 1866 tot 1872 woonde, en o.m. zijn Meistersinger, Siegfried, Götterdämmerung, en Siegfried Idyll componeerde of voltooide. Die Siegfried Idyll, geschreven in October 1869, eenige maanden na de geboorte van Wagner's zoon Siegfried, om op den verjaardag van zijn vrouw Cosima uitgevoerd te worden, schijnt wel de derde acte van het muziekdrama „Siegfried”, ontgaan van 't „heroische” en gedrenkt in de vredige en lieflijke omgeving van Tribschen. In den morgen van den 25sten December 1869 weerklonk in het witte huis nabij het groene meer voor het eerst het werk waarvan een van Wagner's biographen heeft gezegd: „Nur ein Mensch, dessen innerste Seele von Liebe und Güte erfüllt war, konnte ein solches Idyll schreiben.”

Bekoorlijk liggen meer zuidelijk St. Niklausen en Kastanienbaum, vanwaar men een der treffendste gezichten op den Pilatus heeft. Hier begint de zuidelijkste arm van 't westelijk deel van 't meer, oostelijk begrensd door den Bürgenstock, westelijk door de al steiler wordende uitloopers van den Pilatus, waarvan één, de Lopperberg, zoodanig vooruitspringt en het meer versmalt, dat tusschen hem en 't tegenover liggende Stansstad met zijn oude wachttoren over 't water een brug is geslagen.

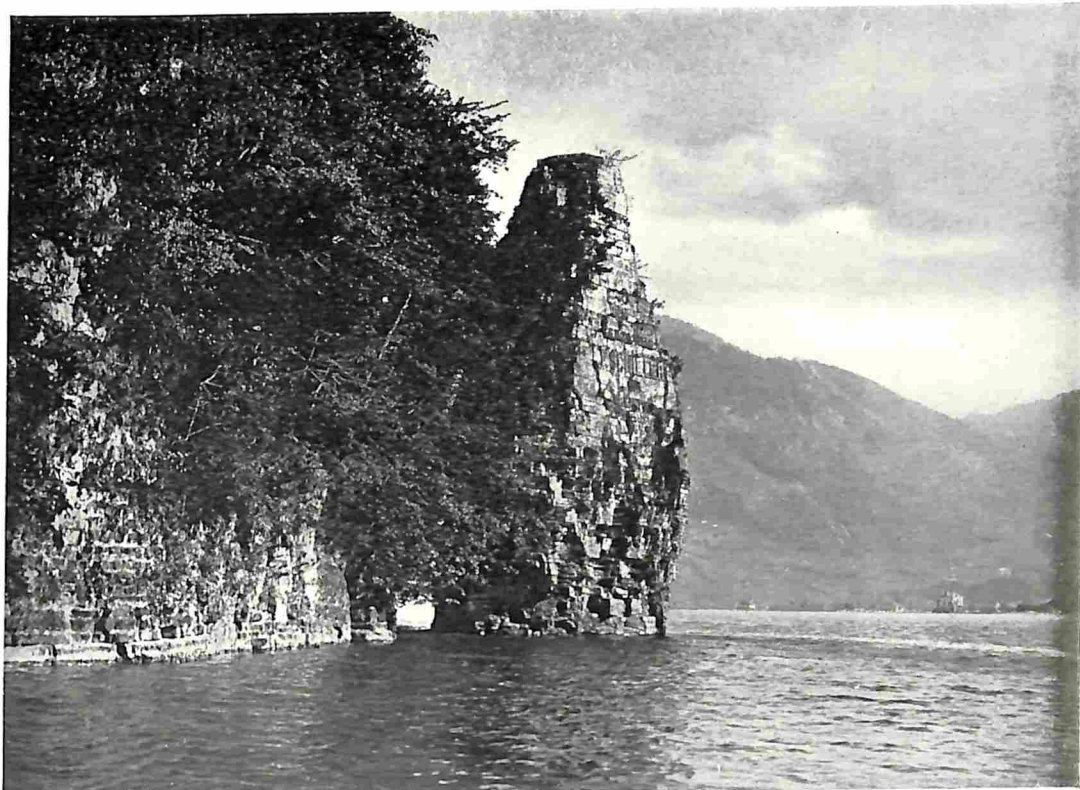
(Slot volgt.)

A. L.

SMAAK.

Het genot, dat het gebruiken van spijs en drank geeft, behoort voorzeker niet tot de hoogste genietingen, die een mensch kan smaken, want het is van zinnelijken aard, al willen wij over de genietingen van een heerlijk maal den staf niet breken. Desniettemin is het wel interessant van beroemde personen, wier eigenaardigheden voor ons van belang zijn, te weten, hoe deze in dit opzicht dachten.

Karel de Grootte b.v. hield het meest van gebraden vleesch, voornamelijk wild. Torquato Tasso hield veel van zoetighe-

DE MYTHENSTEIN MET HET AAN SCHILLER GEWIJDE OPSCHRIFT.

den, ingemaakte vruchten, marsepein en ander zoet gebak, zelfs salade at hij met suiker. Luthers lievelingsdrank was Thorgauer bier of Rijnwijn. Melanchton was in zijn jeugd een groot liefhebber van soep. Verder hield hij veel van visch, in 't bijzonder kleine soorten; van vleesch en groote visschen hield hij in 't geheel niet. Hij was in alles zeer matig en een groot vijand van smulpartijen.

Hendrik IV van Frankrijk at gaarne, soms onmatig veel oesters en meloenen, terwijl Karel XII van Zweden niets lekkerder vond dan een eenvoudige boterham.

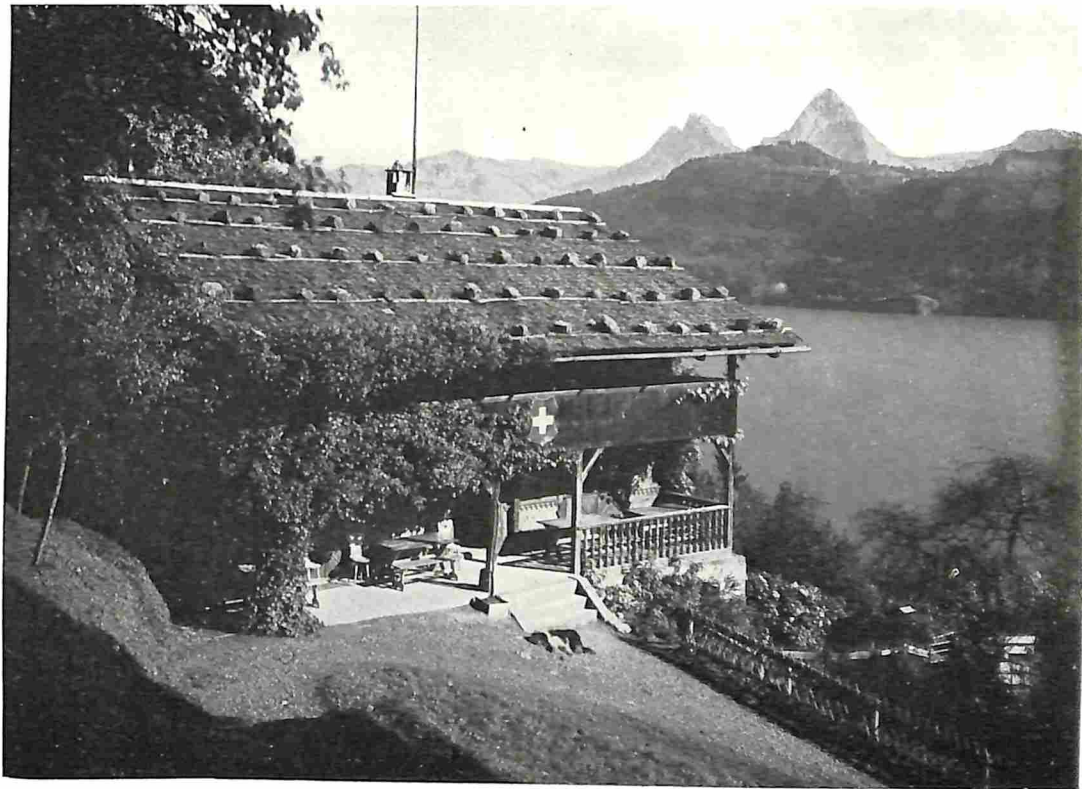
Frederik de Grootte, Napoleon en Voltaire waren onmatige koffiedrinkers. De lievelingskost van den eerste waren koeken, gebakken van geroosterde gerst.

Credillon de jongere at niets liever dan oesters; Lessings lievelingskost waren linzen; Klopstock at gaarne en veel druiven, doch hield ook veel van pasteien, rookvleesch en erwten; Rijnwijn was zijn liefste drank. Schiller hield verbazend veel van ham; Wieland veel van koek en ander gebak, ja, als hij wist, dat er iets dergelijks gereed gemaakt was, stond hij soms in den nacht op om er van te eten.

B. KNOOP.

VERBETERING.

De schrijver van het in ons vorige nummer opgenomen schetsje „Toen het winter was” is de Engelschman Charles G. D. Roberts; zijn naam is per abuis weggelaten.

DE OUDE HERBERG OP DEN RÜTLI.
OP DEN ACHTERGROND DE TOPPEN DER BEIDE MYTHEN.

DE WOLVEN.

I.

DE JACHT OP VOEDSEL.

DONKERE, dichte bosschen strekten zich aan beide zijden van den bevroren waterweg uit. De boomen waren door den fellen wind van hun overtrek van ijzel ontdaan, zij schenen zich nu zwart en onheilspellend naar elkander toe te buigen in het vale, afnemende licht. Een diepe stilte heerschte rondom. Het land zelf was een woestijn zonder leven of beweging, zoo eenzaam en koud, dat er niet eens een geest van treurigheid scheen te heerschen, maar eerder van spotternij over de nietigheid van al het aardsche. Het was een bevroren wildernis in het hooge Noorden. Toch was er leven, want langs den bevroren waterweg zwoegde een troep wolfshonden. Hun ruig haar was wit bevroren. Hun adem bevroor in de koude lucht en vormde een damp, die zich aan het haar van hun lichamen vasthechtte. Met lederen riemen zaten zij aan de slede vast, die achter hen aan sleepte. Die slede was van stevig hout gemaakt en rustte stevig op de sneeuw, het voorste einde was puntig om de sneeuw weg te duwen, onder het voortgaan. Boven op de slede was een langwerpige kist vastgemaakt, een doodkist. Buitendien lagen er ook dekens op, een koffiekannetje en een bakpan, maar de kist nam de grootste ruimte in. Voor de honden, op breede sneeuwschoenen, zwoegde een man en er achter een tweede. In de kist lag een derde man, wiens strijd voorbij was, een man, die door de wildernis overwonnen was en zoo ter neer geworpen, dat hij nooit meer zou opstaan. De wildernis houdt niet van beweging en leven, tracht dat steeds te vernietigen. Zij befrist het water om te beletten, dat het naar de zee stroomt, trekt het sap uit de boomen, tot zij tot in hun hart bevroren zijn en het felst grijpt zij den mensch aan, wien zij het leven tracht te benemen. Hij is te rusteloos en gedraagt zich niet volgens het daar heerschende voorschrift, dat alle beweging moet ophouden te bestaan en alle leven vernietigd moet worden.

Voor en achter de slede zwoegden dus de twee mannen, die nog niet dood waren. Hun lichamen waren met bont en leder bedekt. Oogharen, wangen en lippen waren zoo met ijskristallen bezet dat die als 't ware een masker vormden en door den damp van hun bevroren adem was hun gelaat nauwelijks te onderscheiden. Dat gaf hun het uitzicht van witte geesten, doodbidders uit een spookachtige wereld, in functie bij de begrafenissen van een geest. Toch waren het menschen, die doorgedrongen waren in deze woestijn, waar alles zweeg, nietige avonturiers, die zich verzetten tegen de bezwaren van een wereld, die even ver van hen af was en hun even vreemd als de afgrond der ruimte. Zij reisden stilzwijgend voort en gebruikten hun adem voor hun lichamelijke werk. Overal rondom heerschte de stilte, die als 't ware voelbaar scheen. Dit oefende denzelfden invloed uit op hun gemoed als het water op een zwemmer. Zij waren er overal van omgeven en verpletterde hen met het gewicht van oneindigheid. Het verpletterde tot zelfs de diepste schuilhoeken van hun gemoed en perste alle levenssappen uit hun bestaan, allen valschen ijver en zelfverheffing en onware gevoelens, tot zij inzagen, dat zij nietig waren en klein, zich met weinig wijsheid en gering doorzicht voortbewegend tusschen het spel en tusschenspel der groote blinde elementen en krachten.

Er ging een uur voorbij en nog een uur. Het bleke licht van den zonloozen dag stierf reeds weg, toen een verwijderde flauwe kreet door de stille lucht weerklonk. Het ging snel in de hoogte, tot het den schelsten toon bereikte, waar het geluid bleef, levend en duidelijk en toen stierf het weer langzaam weg. Het kon het geluid geweest zijn van het klagen van een verloren ziel, als het niet zoo woest en hongerig had geklonken.

De man, die vooraan liep, wendde het hoofd om en keek den ander, die achteraan kwam, veelbeteekenend aan. Toen zagen zij naar de smalle langwerpige kist en knikten tegen elkander.

Een tweede kreet weerklonk, die door de stilte scherp en schel gehoord werd. De beide mannen wisten nu de plaats vanwaar die

kwam, het was achter hen, ergens in de besneeuwde ruimte, waar zij al doorgetrokken waren. Een derde kreet, die daarop antwoordde, was nu hoorbaar, ook achter hen en een weinig links van de plaats, waar men de eerste hoorde.

„Zij zijn achter ons, Barend”, zei de man vooraan. Zijn stem klonk heesch en onnatuurlijk en blijkbaar had hij met moeite gesproken.

„Het vleesch is schaarsch”, antwoordde zijn kameraad, „ik heb in zes dagen geen spoor van een konijn gezien”.

Daarna spraken zij niet meer, ofschoon zij aandachtig luisterden naar de jachtkreten, die voortdurend achter hen weerklonken.

Bij het vallen der duisternis trokken zij met de honden onder een groep boomen aan den kant van den waterweg en maakten een kamp. De doodkist naast het vuur deed als bank en als tafel dienst. De wolfshonden kropen samen aan het andere einde van het vuur, vochten en knorden onder elkaar maar toonden geen lust om in de duisternis weg te zwerven.

„Zij blijven erg dicht bij het kamp van avond, Hendrik”, zei Barend.

Hendrik knikte. Hij was juist bezig om de koffieketel recht boven het vuur te houden met een stuk ijs, waarvoor hij neergehurkt was. Hij sprak geen woord voordat hij een kop warme koffie gedronken had en op de kist bij het vuur was gaan zitten eten.

„Zij weten, waar zij veilig zijn”, zeide hij.

„Zij eten liever hier, dan dat zij opgegeten worden. Honden zijn slim”.

Barend schudde het hoofd.

„Och, ik weet het niet”.

Zijn metgezel keek hem onderzoekend aan. „Dit is de eerste keer, dat jij ze niet slim vindt”, zei hij.

„Hendrik”, zei de ander, met smaak zijn boonen etend, „zag jij naar welken kant de honden achteruit schopten, toen ik ze voerde?”

„Zij traptten wel meer dan gewoonlijk”, erkende Hendrik.

„Hoeveel honden hebben wij, Hendrik?”

„Zes”.

„Nu, Hendrik...”. Barend zweeg even, opdat zijn woorden meer indruk op den ander zouden maken. „Ik dacht ook, dat we zes honden hadden en ik nam zes visschen uit den zak. Ik gaf elken hond een visch en toen kwam ik er een te kort”.

„Je hadt zeker verkeerd geteld”.

„Wij hebben zes honden”, zei de ander kalm, „ik nam zes visschen. Eénor kreeg geen visch. Later moest ik naar den zak terug om een visch voor hem te halen”.

„Wij hebben maar zes honden”, zei Hendrik.

„Hendrik”, ging Barend voort, „ik zeg niet, dat het allen honden waren, maar zij waren met hun zevenen voor de visschen”.

Hendrik hield op met eten, keek over het vuur heen en telde de honden.

„Wij hebben er nu maar zes”, zei hij.

„Ik zag er een over de sneeuw

wegrennen”, zei Barend beslist, „ik zag er zeven”.

Hendrik keek hem medelijdend aan, en zeide: „Ik zal blij zijn als dit tochtje uit is”.

„Wat bedoel je daarmee?” vroeg Barend. „Ik bedoel, dat deze vracht op jouw zenuwen werkt en jij je allerlei begint te verbeelden”.

„Dat dacht ik ook eerst”, zei Barend ernstig, „en daarom keek ik in de sneeuw, toen ik het dier weg zag rennen en ik zag de sporen er in afgedrukt. Toen telde ik de honden en zag, dat er nog zes waren. De sporen staan nog in de sneeuw. Als je zien wilt, zal ik voort en toen het maal afgelopen was, dronk hij nog een heeten kop koffie. Toen veegde hij zijn mond met den rug van zijn hand af en zei: „Dus denk je dat het...”

Een lange, klagende kreet, woest en somber, ergens uit de duisternis, deed hem zwijgen. Hij luisterde er naar en toen eindigde het geluid, „een van die was?”

Barend knikte.

„Ik denk dat eerder dan iets anders. Wat traptten en schoptten de honden ook”.

HET VIERWALDSTÄTTER-MEER.
STRAAT IN ALTORF.

Luide kreten van alle kanten deden zich nu hooren. De honden verrieden hun vrees door dichter bijeen te kruipen en zoo dicht bij het vuur, dat de vlam hun huid verzengde. Barend wierp nog wat hout op het vuur, voordat hij zijn pijpje aanstak.

„Jij zit er wat in, geloof ik”, zei Hendrik.

„Hendrik...”. Hij rookte een poos voordat hij verder sprak,

„ik dacht er juist over, hoeveel gelukkiger hij is dan wij”.

Hij duidde den derden persoon aan met een nederwaartsche beweging van zijn duim naar de kist, waarop zij zaten.

„Jij en ik, Hendrik, mogen blij zijn als wij bij onzen dood genoeg steenen over onze lijken krijgen om de honden van onsaf te houden.”

„Maar wij hebben geen familie en geld en zoo, als hij”, zei Hendrik. „Een begrafenis op verren afstand zouden jij en ik niet kunnen bekostigen”.

„Wat ik niet begrijp, Hendrik, dat is, dat een vent als hij, die in zijn eigen land een lord is of zoo iets en die zich niet over eten of dekens druk behoeft te maken, waarom die in deze rampzalige van God verlaten streken komt zwerven, — neen, dat kan ik niet begrijpen”.

„Hij had een rustigen ouden dag kunnen hebben, als hij stil thuis gebleven was”, zei Hendrik.

Barend wilde weer wat zeggen, maar bedacht zich. Hij wees naar den zwarten muur van duisternis, die ovcral op hen aandrong. Men kon geen vorm of omtrek in dien zwarten nacht onderscheiden, alleen kon men een paar oogen zien, die als gloeiende kolen blonken. Hendrik wees met zijn hoofd naar een tweede paar en een derde. Een kring van de gloeiende oogen had zich om het kamp getrokken. Nu en dan bewogen zich een paar oogen, of verdwenen zij, om een oogenblik later weer te verschijnen.

De onrust van de honden was toegenomen en zij stampten, in een plotselingen aanval van angst, en trokken nog dichter bij het vuur, zich dringend naar de plek, waar de mannen zaten. In het woelen was een van de honden omgevallen tegen het vuur aan en hij gilte van pijn en angst toen de lucht van het gebruide haar om hen heen opsteeg. De drukte maakte dat de kring van oogen rusteloos van plaats veranderde en zelfs wat achteruit ging maar ze vormde zich weer, zoodra de honden stil waren.

„Hendrik, wat een ongeluk is het, dat wij geen munitie hebben”.

Barend had zijn pijp uitgerookt en hielp zijn metgezel nu om het bed te spreiden van bont en dekens op de droge takken die hij op de sneeuw uitgespreid had. Hendrik gromde en begon zijn laarzen los te maken.

„Hoeveel patronen zei je, dat je nog over had?” vroeg hij.

„Drie”, was het antwoord, „en ik wou dat ik er driehonderd had. Dan zou ik ze wel eens krijgen, die verdoemde beesten”.

Hij schudde zijn vuist boosaardig tegen de gloeiende oogen en begon zijn laarzen voor het vuur te houden.

„Ik wou, dat die koude ophield”, zeide hij, „het is nu vijftig graden onder nul geweest, twee weken lang. Ik wou, dat wij dezen tocht nooit begonnen hadden, Hendrik. 't Bevalt mij niets, ik voel mij niets prettig en ik wou, dat wij bij het vuur in Fort Mc Gurry zaten, en een kaartje legden, dat wou ik”.

Hendrik gromde en kroop in bed. Toen hij al sluimerde, werd hij weer wakker gemaakt door de stem van zijn kameraad.

„Zeg, Hendrik, die andere die om den visch kwam — zeg, waarom zouden de honden hem niet aangevallen hebben, daar tob ik nu over”.

„Jij tobt veel te veel, Barend”, was het antwoord. „Vroeger was je nooit zoo. Houd nu je mond en ga slapen, anders ben je morgen moe. Je maag is in de war, dat is het”.

De mannen sliepen, zwaar ademhalend, naast elkaar onder hetzelfde dek. Het vuur ging lager en de gloeiende oogen kwamen in een nauweren cirkel om het kamp. De honden drongen bevreesd bijeen en grijsden soms dreigend grommend als een paar gloeiende oogen erg dichtbij kwamen. Eens werden zij zoo wild, dat Barend wakker werd. Hij ging voorzichtig het bed uit om zijn makker niet te storen, en wierp nog een massa hout op het vuur. Toen het lustig opvlamde trok de kring van glinsterende oogen zich verder terug. Hij keek terloops naar de bijeengedrongen honden en keek nog eens nauwkeuriger, daarop kroop hij terug onder de dekens.

„Hendrik”, zeide hij, „o, Hendrik”.

Hendrik steunde, toen hij van slapen tot waken overging. „Wat is er?” vroeg hij.

„Niets”, was het antwoord, „alleen, er zijn er nu weer zeven, ik heb ze daarnet geteld”.

Hendrik ontving deze mededeeling met een gebrom, dat in gesnork overging toen hij weer insliep.

’sMorgens was Hendrik 't eerst wakker en haalde zijn metgezel het bed uit. Het daglicht zou nog drie uur wegblijven, ofschoon het al zes uur was en in de duisternis maakte Hendrik het ontbijt gereed, terwijl Barend de dekens oprolde en alles klaar maakte om weer in te spannen.

„Zeg, Hendrik”, vroeg hij opeens,

PLEINTJE TE ALTORF.

DE BRON IS OPGERICHT TER PLAATSE WAAR VOLGENS DE OVERLEVERING DE JONGE WALTER TELL STOND TOEN ZIJN VADER HEM DEN APPEL VAN HET HOOFD SCHOOT.

„hoeveel honden zei je ook weer, dat wij hadden?”

„Zes”.

„Mis”, zei Barend triomfantelijk.

„Weer zeven?” vroeg Hendrik.

„Neen, vijf, er is er een weg”.

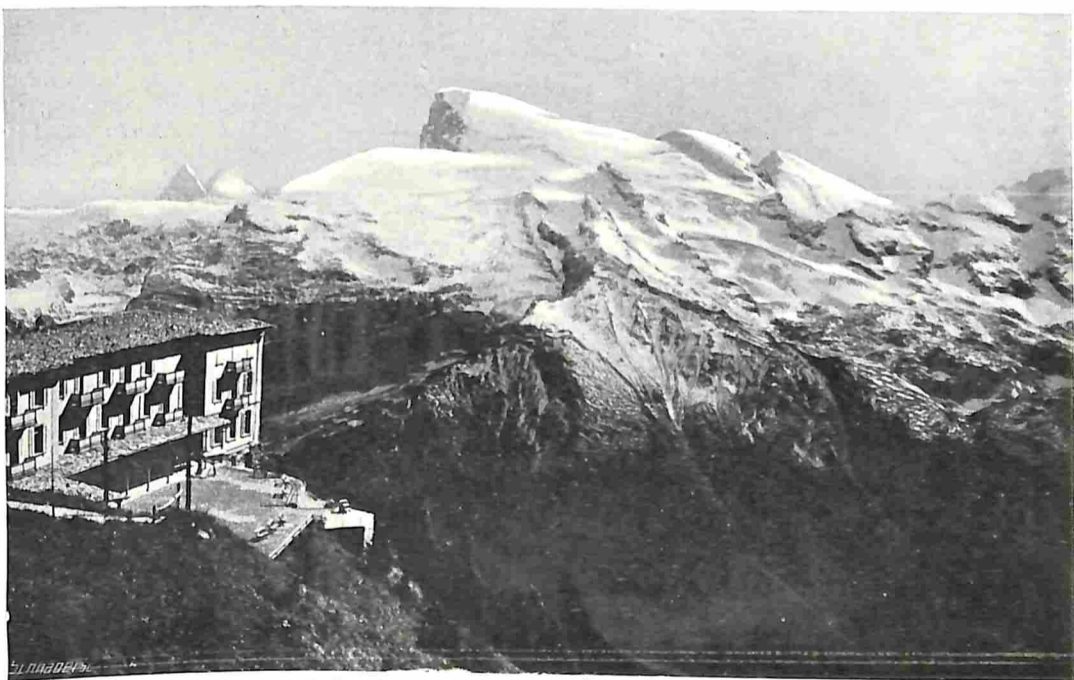
„Goede hemel!” zei Hendrik woedend, zijn kokerij even verlatend om de honden te tellen. „Je hebt gelijk, Barend”, zei hij, „Fatty is weg. En hij draafde weg, toen hij het in zijn zin kreeg, ik kon hem niet zien door den rook”.

„Zij hebben hem levend verslonden”, zei Hendrik. „Daar kun je zeker van zijn”.

„Hij was altijd zo'n raar beest”, zei Barend. „Tenminste raar genoeg om van ons weg te loopen”. Hij keek naar de andere honden met onderzoekenden blik.

„Ik wed, dat die het niet doen zouden”, zei hij.

„Je zoudt ze met geen stok van het vuur weg kunnen krijgen”,

HET VIERWALDSTÄTTER-MEER.

DE TITLIS, VAN DEN STANSERHORN AF GEZIEN.

zei Barend, „ik heb altijd gedacht dat het met Fatty niet in den haak was”.

Dit was het grafschrift op een dooden hond in het hooge Noorden, minder kort dan het op menigen man gemaakt wordt.

II

DE WOLVIN.

Toen het ontbijt gegeten en alles in de slede gepakt was, werden de honden er voor gespannen en de mannen keerden het warme vuur den rug toe en begonnen hun tocht in de duisternis. Dadelijk weerklonken weer de woeste sombere kreten, een geluid dat uit de duisternis scheen op te komen en aan een anderen hoek beantwoord werd. Het daglicht kwam om negen uur. Om twaalf uur begon het licht al weer af te nemen, de lucht had in het zuiden een rooden gloed, die weldra verdween. Het grijze licht duurde nog tot drie uur, toen verdween dat ook en het doodskleed van den Poolnacht omhulde weer het eenzame, zwijgende land. Toen de duisternis inviel, werden de jachtkreten naar links en rechts luider; het geluid kwam naderbij, zoo dicht dat de honden meer dan eens aanvallen van vrees kregen.

Aan het einde van zulk een aanval, toen Hendrik en hij de honden weer vooruit hadden gekregen, zei Barend:

„Ik wou, dat zij ergens wat voedsel vonden en ons met rust wilden laten”.

Zij spraken niet meer, voor zij hun kamp in orde maakten.

Hendrik wierp stukken ijs in den kokenden pot erwten toen hij schrikte van het geluid van een slag, een uitroep van Barend en een scherp gebrom van de honden. Hij was juist bijtijds om een vage gestalte door de sneeuw te zien verdwijnen in de zwarte duisternis. Toen zag hij Barend tusschen de honden staan met een dikken knuppel in de eene hand en in de andere een halven zalm.

„Hij heeft er de helft van opgegeten”, zei hij, „maar hij heeft een slag van mij gehad, die flink aankwam. Hoorde je hem schreeuwen?”

„Hoe zag hij er uit?” vroeg Hendrik.

„Ik kon hem niet zien. Hij had vier pooten, een bek en haar en zag er uit als een hond”.

„Misschien was het een tamme wolf”.

„Veel te tam om hier te komen als de honden gevoerd worden en dat net te weten”.

Dien avond, na hun maaltijd, toen zij op de kist zaten en hun pijpje rookten, was de kring der gloeiende oogen nog nauwer dan te voren.

„Ik wou, dat zij wat anders hadden en ons met rust lieten”, zei Barend weer.

Hendrik gromde en een kwartier bleven zij stil zitten, Hendrik naar het vuur starend en Barend naar den cirkel van oogen, die in de duisternis brandden juist over het licht van het vuur.

„Ik wou dat wij nu maar in Mc. Gurry zaten”, begon hij weer.

„Zwijg met je wenschen”, zei Hendrik, „je maag is in de war. Drink een slok brandewijn, dan voel je je wat beter”.

’s Morgens werd Hendrik gewekt door het vloeken van Barend en hij zag zijn metgezel tusschen de honden staan naast het brandende vuur met opgeheven armen en toornig gelaat.

„Zeg”, riep Hendrik, „wat is er?”

„Frog is weg”, was het antwoord.

„Toch niet?”

„Jawel”.

Hendrik sprong uit de dekens en naar de honden toe. Hij telde ze nauwkeurig en kwam toen weer bij zijn kameraad, de macht der wildernis verwenschend, die hen van een tweeden hond beroofd had.

(Wordt vervolgd)

TARWE.

Moge ook al voor de helft der bevolking onzer aarde — China, Japan en Indië — rijst het hoofdvoedsel zijn, de tarwe is „s levens steun en staf” bij de hooger staande cultuurvolken. In de wereldgeschiedenis valt een parallel aan te wijzen tusschen verbouw van tarwe en de ontwikkeling der volkeren tot hooger staat.

Vanwaar de tarwe gekomen is valt niet met juistheid te zeggen, al heeft men dit graangewas in zijn tegenwoordigen vorm meer dan vierduizend jaren gekend. De eenerzijds verkondigde meening dat de tarwe een uit kleinkorrelig graszaad gekweekte graansoort werd, is van dogmatische zijde aangevochten, waar deze goede gave als een oorspronkelijke schepping Gods ten bate der menschheid werd beschouwd, en steun daarvoor vond men in de oudheid der bijbelwoorden uit de geschiedenissen van Noach, Abraham of Jozef.

De Romeinen hebben in West-Europa de tarwecultuur ingevoerd, nadat Griekenland, Italië en heel de kust der Middell-

landsche Zee reeds een gevorderden tarwebouw bedreven. Langzamerhand en eerst in de laatste eeuw heeft dit graan zich ook als hoofdvoedsel een plaats in Noordelijk Europa verworven; voordien leverden rogge, gerst en haver daar de meel- en broodvoeding. Nog in 1850 vertelt een reiziger, na een tocht door Duitschland, geen tarwebrood te hebben zien eten tusschen Berlijn en de Fransche grens. Ook in ons land, met name waar de rogge bodemproduct is, dateert het algemeene tarwe- of wittebroodgebruik nog uit den lateren tijd. Snelvervoer en de overproductie van buitenlandsche tarwe en meelproducten hebben die verandering bewerkstelligd. In Amerika en Australië werd bij de ontdekking door het blanke ras geen andere broodkost dan maismeele aangetroffen en de voortschrijding der cultuur in deze werelddeelen houdt gelijken tred met de verbouwcijfers der aldaar ingevoerde en gekweekte tarwe. Geen wonder dat het vat, waarin een Spaansche monnik destijds de eerste tarwekorrels naar Zuid-Amerika overbracht, thans als kloosterschaf in Quito vereering vindt.

De laatste oorlog heeft overduidelijk bewezen welk een onmisbaar goed de tarwe voor heel de menschheid is, welk een gewichtige factor in de welvaart der naties een verzekerde tarweoogst of een geregelde aanvoer van het kostelijkste broodgraan beteekenen.

G.

WORKUM.

(Slot).

GRENZEND aan het kerkhof der Groote kerk bevindt zich aan den Z. W.-kant der Markt het sierlijke waaggebouw (zie afb.), dateerend van het jaar 1650, nadat volgens magistraatsbesluit in het jaar te voren de oude waag was afgebroken en bij opbod verkocht.

De groote evenaar, wegende 344 ponden, welke toen werd aangeschaft, betrok men uit Amsterdam, de kleinere daarentegen uit de plaats zelf, terwijl Joucke Theunis, Mr. Hardhouwer te Leeuwarden „het stadtswaapen dat veur aen in d' voorste gevel bij d' wip aen 't waeter” kwam, voor 75 gld. beitelde. In den voorgevel leest men, in gebrekkig Latijn, het volgende vers, ter gedachtenis aan den voormaligen burgemeester Frederik van Inthiema:

„Me prius egregiam construxit
libera libram
„Cura senis : dominum sic
honorabo meum
„Nunc merces mercede mea
nunc pondere justo
„Promite qua vobis plurima
lucra dabunt
„Inthiema praecipuus tanta
monumenta bilancis

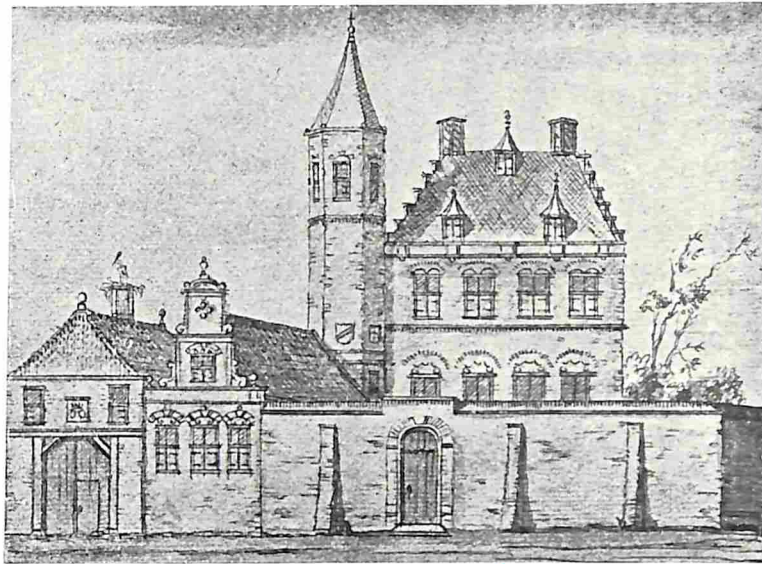
„Edidit hunc merito fama perennis amat” 1)

Nog tot in de voorgaande eeuw diende de bovenverdieping van het waaggebouw 2) tot Wachthuis van de stad.

In den Z.O.-hoek der Markt treft men het Stadhuis (zie afb. op blz. 460) aan met zijn eigenaardigen opgang en het tot herberg dienend benedenste gedeelte.

Het oude, monumentale raadhuis, dat waarschijnlijk uit de 15^e eeuw dateerde en waarvan de origineele teekening, in 1723 door Joh. Stellingwerf vervaardigd, in den Atlas van het Friesch Genootschap te Leeuwarden berust, werd bij resolutie van 13 Sept. 1724 helaas veroordeeld om gesloopt te worden. In het volgende voorjaar werd het tegenwoordige opgebouwd, doch het noordelijk bijgebouw van het oude — blijkens een gevelsteen afkomstig uit 1620 — dat men op bovengenoemde teekening en ook op onze afb. ziet, bleef tot heden gelukkig behouden. Aan den geheelen herbouw werd 4241 gld. 5 st. ten koste gelegd. Het houtsnijwerk aan den gevel werd geleverd voor 336 gld. 1 st. door Willem Lelienberg uit Amsterdam. De antieke schoorsteenmantel in de raadskamer dateert reeds van vroeger tijd; in 1707 n.l. werd aan „meester Tweerck, schilderaar te Leeuwarden” opgedragen „de schoorsteen van het raadhuis te verven en de schilderie (eene voorstelling van Ananias en Saffira) daarin over te brengen”. Het gesneden plafond aldaar bevat de volgende voorstelling: Op wolken troont met opgeheven schild, waarin de letters S. P. O. W. (Raad en Gemeente van Workum) het zinnebeeld der stad, waar nevens met pijlbundel het beeld der politie; daarenboven op wolken de gerechtigheid welke bekranst wordt, daarvoor de wetenschap met spiegel en slang, terwijl nijd en ondeugd voor deze machten vlieden.

De straat langs 't Stadhuis, welke van de Markt naar den Stationsweg leidt, draagt den naam van Bagynestraat; zij herinnert aan het certijds (reeds A^o. 1399) hier bestaan hebbende

HET INTHIEMA-HUIS TE WORKUM IN HET MIDDEN DER 17DE EEUW, IN 1726 AFGEBROKEN.

klooster der Grauwe Bagynen waarheen de straat destijds voerde, en dat met de Reformatie is opgeheven. Een tweede klooster, misschien van mannen, der Benedictijner orde, bevond zich ruim een half uur gaans buiten Workum, het St. Ursulaklooster, waarnaar de Ursulapoel aldaar den naam draagt. 3)

Een gebouw, dat met de geschiedenis van Workum innig verbonden was en een weinig bezuiden de Grootte kerk heeft gestaan, was het „Inthiemahuis”, behoorende aan het geslacht Inthiema of Yntema, dat — evenals daarvoor het geslacht Hottinga — te Workum de opperheerschappij uitoefende en in wier familie de betrekking van regeeringspersoon erfelijk was geworden. Het werd veelal genoemd *Dwang-van-Workum* en is in 1523 door de Bourgondischen verbrand. In de plaats daarvan werd omstreeks het midden der 16^e eeuw door een Frederik van Inthiema een nieuw huis gesticht, dat — daar het geslacht was uitgestorven — in 1726 afgebroken is. 4)

De 17^e-eeuwsche poët J. J. Starter bezingt dit verdwenen gebouw aldus:

„Een over-sterck Casteel, van dof-steen
op end'op,
Met klaer gegoten kalck gevuld tot op
den top,

Waer van de mueren (soo de Schrijvers ons verklaren)
Wel ruym een vadem dick aen alle kanten waren;
Een treffelijk gebou, soo hoogh, soo sterck gewrocht,
Dat men de gantsche Stadt daer licht door dwinghen mocht,
Een slot, waer van men veel gewelds mocht sien geschieden,
En om sijn heerschappy gevreesd van alle lieden,
't Welck om sijn groote kracht soo dapper was befaemt,
Dat het van yeder wert Inthiema-dwangh ghenaeamt.” 5)

Aan het geslacht Inthiema ontleende de stad haar zegel en *wapen*, zijnde dit laatste gedeeld: rechts, de zwarte Friesche halve adelaar op goud, en links drie gouden leliën op zwart, geplaatst 2, 1 (soms paalsgewijs) met boven het schild een gekroonde helm; helmteeken: een gouden lilië.

Een ander voornaam gebouw, Hottinga-stins, bevond zich ten Oosten der kerk, en is waarschijnlijk in de twisten der Schieringers en Vetkoopers verdwenen.

Het huis op den hoek van de noordzijde der Markt en gedempte Wymerts komt op de kaart van Workum in Schotanus' Beschryving etc. (1664) voor onder den naam van „Bafko-huys”. Aan de Markt-zijde van dit hoekhuis bemerkt men thans een gevelsteentje met de voorstelling van den Apostel Petrus, kenbaar aan z'n sleutel. Bij sommigen onder het Katholieke deel der bevolking heerscht het volksgeloof dat, indien dit steentje van z'n plaats mocht worden genomen het *uit zich zelf* toch weer z'n oude plaats zou innemen!

Reeds vroeg bestond te Workum een „gasthuis”, later ook genoemd „provenhuis”, eene instelling waarin men zich of anderen voor geld kon inkoop (6). In 1674 vinden we vermeld dat het gasthuis was geworden tot een *Weeshuis*, doch lang bezat het deze bestemming niet. Want omstreeks 1690 werd wegens bouwvalligheid het „oudthuis en schuur” — het oude weeshuis en een daarnevens staande schuur — afgebroken en op dezelfde plaats een nieuw huis opgetrokken, welke verbouwing een 2600 gld. gekost heeft. Dit stads- of Burger-weeshuis, aan de zoogenaamde Kleine kant-binnenwaarts is een eenvoudig gebouw, boven 't welk zich eene klok bevindt met dit opschrift: „A^o 1780 L. Haverkamp Me fecit Hornae” (In 't jaar 1780 heeft L. H. mij te Hoorn gemaakt). Sprak men te Workum — evenals in 't overige Friesland — van *heit* en *mēm* voor vader en moeder, door de weeskinderen aldaar werden vader en moeder van het weeshuis *feer* en *moer* genoemd.

Het Doopsgezinde element te Workum

Foto C. Steenberg.

GEZICHT OP WAAG EN GROOTE KERK TE WORKUM.

werd vertegenwoordigd door eene vrijzinnige en eene meer behoudende richting van „Waterlanders.” De eerste hield hare bijeenkomsten reeds vóór 1672 in „de Keet” (naar de oorspronkelijke bestemming: eene zoutkeet), ongeveer ter plaatse van de vroegere pastorie der Doopsgezinde gemeente; de andere kwam samen vermoedelijk in de „Pelikaan”, eene plaats, waar thans die gemeente een aantal kamers bezit, onder denzelfden naam bekend (met beeltenis van dien vogel, als symbool van de zich zelve gevende liefde op het schoorsteenbord van de eerste kamer). In 1694, toen 't „oude Predikhuys” (de Keet) niet meer voldeed, werd uit vrijwillige gaven eene geheel nieuwe en grootere kerk, de thans nog bestaande *Vermaning*, gesticht. Van dit kerkgebouw mochten achterenvolgens Afscheidenen, Baptisten, Hervormden de gastvrijheid genieten.

Zoo werd in 1840 door de Evang.-Luthersche gemeente te Workum, die vóór 1842 te Harlingen ter kerk moest gaan, verzocht hare godsdiensttoefening in de *Vermaning* te mogen houden wat gereedelijk werd toegestaan. In 't laatstgenoemde jaar bekam zij een eigen kerkgebouw dat 1 Februari 1842 werd ingewijd met eene leerrede van den proponent A. H. Broens, hulp-

Foto C. Steenberg.

DE WAAG TE WORKUM.

prediker te Harlingen. De woning waarvoor deze kerk plaats maakte was het geboortehuis van den taalgeleerde Petrus Tiara (geb. 15 Juli 1514), die als dichter, wijsgeer, geneeskundige en geschiedschrijver uitgeblonken en na verschillende landen van Europa bezocht te hebben, te Leuven, Douay, Leiden en Franeker het hoogleeraarsambt bekleed heeft.

De kerk der Roomsch-Katholieken, die na de Reformatie ten noorden der stad op *Baenburen* gelegen en in 1680 door onvoorzichtigheid afgebrand was, werd ongeveer tien jaren later binnen Workum overgebracht, misschien op een plaats in de Bollemanssteeg, thans weinig welluidend de „Hongerige” steeg genoemd.

In 1753 waarschijnlijk werd een nieuw kerkgebouw opgericht in den zoogenaamden „Priesterhoek” aan den noordkant der stad, dat — hoewel van buiten weinig op een Godshuis gelijkend — toch eene der eerste kerken in Friesland is geweest, na de Hervorming door de Katholieken nieuw gebouwd. Dit weinig oogelijk gebouw bekam in 1852 een torentje, waarin eene klok werd opgehangen met het opschrift: „Sancto Werenfrido 1852. Petit et Fritsen me fuderunt. 7)

In 't laatst van 1877 werd ook deze kerk afgebroken en vervangen door de thans bestaande, gewijd aan de H. Werenfridus, welker hooge toren op grooten afstand zichtbaar is. Zij vormt een der vroege werken van den bouwmeester Tepe en bestaat hoofdzakelijk uit een smal middenschip tusschen vrij breede zijbeuken opgetrokken. Het fraaie hoofdaltaar met tafereelen uit de passie is van de hand van W. Mengelberg. De kerk biedt ruimte voor 500 zitplaatsen en werd 24 Sept. 1877 gewijd door Mgr. Schaepman. De beide in den slanken toren hangende klokken, in 1877 door Gebrs. van Bergen te Midwolde vervaardigd, dragen tot opschrift: „In honorem S. Werenfridi dono dedit Bernardus Fluitman Soli Deo honor et Gloria” en: „In honorem S. Josephi, sponsi B. M. V. Dum trahor audite, voco vos ad sacra, venite.” 8)

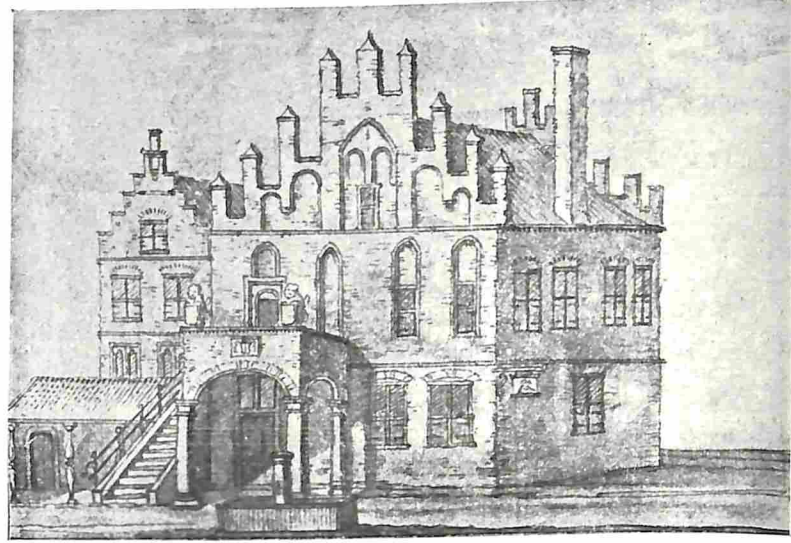
Reeds vroeg was te Workum aan de gewone „duytsche” school een latijnsche school verbonden, die beide uit de geestelijke goederen werden onderhouden, hetgeen wel eens bezwaarlijk ging. In 1632 werd daarom door „magistraat en gesworenen” goedgevonden om beide scholen „van malcander te separeren”, tengevolge waarvan 9 Jan. 1633 magister Hartvelt door hen „tot rector van dese stadt, tot dienste van *de latijnsche jeuchte*” werd aangenomen. In lateren tijd werd de post van Rector door den Predikant der Hervormden waargenomen. Volgens Kon. Besl. van 6 Mei 1843 moest de school bij vacature worden opgeheven en hield zij met den dood van den predikant L. M. de Boer, den 2en Juli 1844, op te bestaan.

Tot de bezienswaardigheden van Workum behoorde in de voorgaande eeuw een beweegbaar Tellurium ontworpen en vervaardigd door den molenmaker en stads-architect A. J. Bokma, dat zich daarin van andere onderscheidde dat de aardglobe bij hare dagelijksche omwenteling en jaarlijksche beweging met hare aspunten bestendig naar 't N. en Z. gericht bleef. De uurwijzer verzette zichzelf bij den jaarlijkschen loop, terwijl tegelijk de loop

Foto C. Steenbergh.

HET STADHUIS TE WORKUM.

HET OUDE RAADHUIS TE WORKUM IN 1723.

der maan, de eclipsen, declinatie, verschil van dag en nacht enz. enz. aanschouwelijk werden voorgesteld.

De belangrijkheid der stad in de Middeleeuwen blijkt wel hieruit, dat zij verbonden sloot met steden als Lubeck, Kopenhagen e. a. en haar handel zich zelfs tot in de Middellandsche zee uitstrekte, dat zij het recht bezat van eigen muntslag (waarvan als tastbaar bewijs een exemplaar berust in het Friesch Museum te Leeuwarden), en „geheel Vriesland over” de Workumer el als standaardmaat gold. Toen ook onderscheiden de bewoners, evenals die van den geheelen zoogenaamden Zuidwesthoek, zich scherp van de overige Friezen door kleding, zeden en taal, als gevolg waarvan men o. a. nog heden van een apart Workumer dialect kan spreken.

De gunstige ligging der stad was oorzaak, dat in de 17^e en 18^e eeuw het meest welvarende deel der burgerij bestond uit *buitenvaarders* of zoogenaamde „grootshippers”, die met hunne kofschepen een levendig handelsverkeer onderhielden op de Oostzee (Rusland, Polen, Oud-Pruisen); vooral „Nerf” (Narva), „Rievel” (Reval) en „Danswijk” (Danzig), zooals de oude Workumers deze plaatsen noemden, werden druk door hen bezocht. (Omgekeerd vestigden in 't laatst der 18e eeuw velen zich uit Oost-Friesland en West-Pruisen *blijvend* te Workum, en werd meer dan één hunner de stamvader van latere welvarende Workumer families).

Nog in 1871 waren te Workum alleen 66 bevelhebbers van van kofschepen gevestigd en de herinnering aan hen leefde er nog lang voort in verschillende huizen, die een schip in den gevel voeren. Verder bestond er in de 17e eeuw eene reederij ter Groenlands- en Straet-Davis-visscherij, aan de uitoefening van welk bedrijf behalve een enkele „walvischkaak” in een weiland (als wrijfpaal voor vee) tot voor kort nog aldaar bestaande gevelstenen herinnerden. (Ook mag niet onvermeld blijven de hier sedert het begin der 18^e eeuw bestaande „Aal-negotie” op Londen). Uit dien bloeitijd dagteekenen nog enkele 17^e en 18^e eeuwse gevels, waarvan de afb. op blz. 461 (Ao. 1663) een fraai voorbeeld levert, doch jammerlijk heeft geleden door de nieuwe bestemming die aan het gebouw gegeven is.

Door de Engelsche oorlogen en vooral in den „Franschen tijd” ging dit bloeiend verkeer, waarmee o. a. een drukke scheepsbouw samenhang, geheel verloren, en zoo is Workum langzamerhand, als vele der Zuiderzeeplaatsjes, een „doode stad” geworden, die zich voortaan bepalen moest bij binnenvaart, visscherij, het landbouwbedrijf en wat van industrie in potte- en pannebakkerijen was overgebleven, bedrijven, die bleven voortzeulen op den roem van weleer, zonder tot krachtdadige ontwikkeling te komen.

N. J. WARINGA.

1) Vert.: De goede zorg van den oude (Inthiema) heeft mij, voortreffelijke waag in de eerste plaats gebouwd; zoo zal ik ook mijn meester eeren. Laat de kooplui nu door mijn koopmanschap en juist gewicht uitgaan wat u meerdere winsten zullen geven. Burgemeester Inthiema heeft zoo'n groote waag doen komen; de eeuwige faam heeft hem naar verdiensten lief.

2) De voorletters van de namen dergenen, die bij den bouw betrokken zijn geweest, vindt men met hunne „handmerken” in hoeksteentjes van het gebouw aangebracht.

3) Zie: Joh. Winkler. „De Hel, het Heidenschap en het St. Ursulaklooster bij Workum”, Leeuwarder Courant, 1 April 1901, bl. II.

4) De origineele tekening van Inthiema state door Joh. Stellingwerf (1723) bevindt zich in den Atlas van het Friesch Genootschap te Leeuwarden.

5) J. J. Starter's Friesche Lusthof, ed. Dr. J. van Vloten, Utr. 1864, bl. 133.

6) Van de *Gasthuiskerk* aan de Wymerts, op oude kaarten van Workum afgebeeld, werd de hooge toren in 1787 weggebroken en het kerkgebouw tot een werk- en spinhuis, later o. a. tot pakhuis ingericht.

7) Vert.: Aan de H. Werenfridus 1852. Petit en Fritsen hebben mij gegoten.

8) Vert. Ter eere van den H. Werenfridus heeft B. Fluitman mij ten geschenke gegeven;

Gode alleen de eer en de glorie, en
Ter eere van den H. Joseph, den bruidegom van de Zalige Maagd Maria.
Als ik getrokken word, hoort, ik roep u tot het heilige, komt!

BARBARIJSCHESCHAPEN.

1) Naar het Engelsch van ROBERT HICHENS.

SIR Claude Wyverne was een eenvoudige en tamelijk jonge Engelschman die een zeer frivole vrouw getrouwd had en haar aanbad. Aanbidding leidt tot zelfverloochening en zoodra Sir Claude een getrouwd man was, begon hij in alles Lady Wyvernes zin te doen. Zij was een zeer knappe en wispelturige blondine. Alle duurzaamheid scheen haar saai toe; en deze karaktertrek verontrustte heimelijk haar man die blijvend in haar leven wenschte te zijn en niet wilde dat zij hem saai vond. Ten einde tot dit resultaat te geraken besloot hij zich zoo dikwijls mogelijk aan Lady Wyverne voor te doen in de verleidelijke gedaante van verandering-brenger. Hij was voortdurend bezig nieuwtjes te bedenken ten einde haar in haar vlinderhumeur te houden en al haar grillen te voorkomen.

Een zeker voorjaar, juist toen Sir Claude er over dacht zich te gaan vestigen op een aardige buitenplaats die zij hadden in Leicestershire, sprak Lady Wyverne den plotseligen wensch uit „eens even” naar Algiers over te steken.

„Caroline Barchester en haar beer zijn er heen, Crumpet,” zei ze. „Laten wij er ook heen gaan. Ik zal ons een introductie verschaffen tot de ex-koningin van Madagascar en den prins van Annam — ze zijn daar in ballingschap, zie je — en dan zullen we nog eens plezier hebben en wat nieuws zien. Ik heb genoeg van gewone menschen. Laten we Dinsdag vertrekken. We zullen onderweg in Parijs overnachten.”

Natuurlijk stemde Sir Claude toe. Zij vertrokken Dinsdags naar Algiers en bleven onderweg in Parijs over.

Terwijl ze in Parijs waren bezochten ze tegen Sir Claudes zin een beroemden sterrenwichelaar, Dr. Mélie Etoile genaamd, met wien iedereen — wat Lady Wyverne tenminste iedereen noemde — op dat oogenblik dweept. Lady Wyverne begaf zich het eerst in de tegenwoordigheid van dezen waardigen man, haar echtgenoot — die er zelfs voor zijn doen buitengewoon Engelsch uitzag — achterlatend in de wachtkamer, een klein vertrek, met niets dan rieten stoelen, kunstbloemen en teekenen van den dierenriem, met centrale verwarming, en ramen, zorgvuldig beschut door kralen ophaalgordijnen.

Na verloop van misschien een half uur kwam Lady in vreeselijk opgewonden toestand uit de aangrenzende kamer.

„Hij is buitengewoon!” riep ze uit. „Hij is een genie! Een klein mannetje met een witten baard, net een muis die... Ga binnen, Crumpet!”

Maar Sir Claude protesteerde.

Hij was alleen maar gekomen om zijn vrouw te brengen. Hij zelf was beslist een scepticus in occulte zaken en vond eigenlijk alles wat maar een beetje anders was dan gewoon verd. ... dwaas. De gedachte zich toe te vertrouwen aan een sterrenwichelaar, riep al zijn Britsch antagonisme wakker. Maar Lady Wyverne was vastberaden. Om de waarheid te zeggen hielden haar grillen gewoonlijk een flinke hoeveelheid gietijzer. Daarom zat Sir Claude in iets minder dan drie minuten aan een klein tafeltje, tegenover een kleine oude man met een witten baard en lichtroode oogen, vragen te beantwoorden omtrent het uur van den nacht waarop hij geboren was, den datum van het jaar, zijn ziekten en verschillende andere kleine dingen die hij tot dusverre als strikt persoonlijk had beschouwd. Eindelijk kwam hij te voorschijn, een opgevouwen papier in zijn hand houdend en er tamelijk wel uitzien als een welopgevoede pook.

„Onzinnig geklets!” bromde hij toen hij de kamer binnen trad waar zijn vrouw op hem wachtte tusschen de teekenen van den dierenriem en de wassen pioenrozen.

„Wat is onzinnig geklets?” riep Lady Wyverne.

„Wat die vent zegt.”

„Wat zegt hij?”

„O, een massa onzin. Ik veronderstel dat hij dacht dat ik hem niet verstaan kon, of hij wilde een extra guinje hebben. Hoe dan ook, hij heeft het hier allemaal opgeschreven.”

Hij liet het papier zien dat zijn vrouw gretig greep. Na de roode en purperen letters die er op stonden, bekeken te hebben riep ze:

„Mars! Dat is deze maand. 't Is vandaag de eerste Maart.”

„Dat weet ik. Onzin he?”

„Mars,” vervolgde Lady Wyverne, hardop lezend, „période de luttés, de contestations, d'anxiété et même de peines de coeur. Eviter de partir en voyage la nuit. Danger d'une...”

Ze zweeg. Haar kinderlijk, ovaal gezicht was buitengewoon ernstig.

„Onzin, is 't niet?” zei Sir Claude, zijn vrouw met angstige oogen aankijkend.

II.

De ex-koningin van Madagascar in haar villa op den heuvel boven Algiers, was zeer vriendelijk. De prins van Annam toonde Sir Claude zijn paarden waarnaar Sir Claude nauwelijks keek, daar zijn aandacht geheel in beslag genomen werd door den kleinen zak waarin zijn welwillende gastheer zijn weelderigen, zwarten haardos besloten hield. Caroline Barchester en haar „beer”, die tegelijkertijd haar echtgenoot was, hadden heel wat te bepraten met de Wyvernes in den mooien tuin van het hotel St. Georges te Mustapha. Niettegenstaande dat had Lady Wyverne den roen Maart genoeg van Algiers.

„Laten we verder gaan, Crumpet,” zei ze tot haar man. „We hebben de koningin gezien en de Moorsche badplaats — tenminste jij hebt die gezien — en het paleis van den landvoogd en Cap. Matifou en de heele rest. Laten we dus verder gaan naar de woestijn.”

Sir Claude keek buitengewoon grimmig en koppig. „Ik wist niet dat we naar de woestijn gingen,” zei hij.

„Wel natuurlijk. Waar zijn we anders voor gekomen?”

„Om Algiers te zien, dacht ik.”

„Onzin! Algiers is even Fransch als de Rue de la Paix. Ik wil alles weten omtrent kameelen en zandduinen en Ouled — wat zijn dat? — Bespreek twee slaappleatsen in den slaapwagen naar El-Akbara; toe, dan ben je een schat. Dat is aan den ingang van de woestijn, zie je. We blijven er 's nachts over en trekken dan verder naar Beni-Mora.” Toen, omdat hij nog koppig keek, voegde ze er plagend aan toe:

„Of ik zal denken dat je dom genoeg bent aan de voorspelling van Mélie Etoile te gelooven.”

„Kletspraatjes!” zei Sir Claude. „Een kerel als een witte...”

„Goed, ga dan kaartjes nemen!”

Hij ging dadelijk naar het bureau van Cook en nam kaartjes, maar hij keek heel ernstig, bijna treurig, toen hij naar het hotel terug ging. En dien avond hield hij nauwelijks zijn oogen af van het aardige, een beetje popperige gezicht van zijn vrouw.

„Ik geloof dat je er aan gelooft!” zei ze tegen hem toen ze naar boven gingen, naar bed.

„Danger d'une grande perte,” — dat schreef hij — „la plus grande perte possible. Wat zou voor jou het grootste verlies zijn?”

„Dat hoorde je te weten,” antwoordde hij bijna ruw. En hij greep haar kleine handje en drukte het.

„O, Crumpet, mijn ringen!” riep ze. Maar ze liet haar hand in de zijne en voegde er in de gang aan toe:

„Alsof je mij hier zoudt kunnen verliezen! Crumpet, je bent dwazer dan ik en ik ben één stuk bijgeloof, zelfs wat betreft het onder ladders doorloopen.”

„Dus je gelooft dien roodooigen kerel van een sterrenwichelaar?”

„Natuurlijk niet. Bed, bed, heerlijk bed!”

Den avond van den volgenden dag kwamen ze te El-Ahbara aan, maar niet zonder een klein avontuur onderweg. Nabij een station, Kreir genaamd, raakte de trein uit de rails en hoewel Lady Wyverne zich niet bezeerd had, was ze toch erg in de war en geschrokken. Toen ze na een lang oponthoud weer verder gingen, zaten ze in zwaarmoedige stilte tegenover elkaar. Sir Claude vooral scheen gedrukt en rookte de eene sigaar na de andere, met bijna koortsachtige snelheid. Pas toen ze den trein verlaten hadden en naar het kleine hotel reden, waar ze den nacht zouden doorbrennen, vroolijkten ze beiden op en kwamen weer in hun gewone stemming.

„Wat een buitengewoon plaatsje, Crumpet!” zei Lady Wyverne, door haar voile naar de torenhooge rotsen turend die een ontzagwekkende muur vormden welke de woestijn van de Tell scheidde. „Maar waar is de Sahara?”

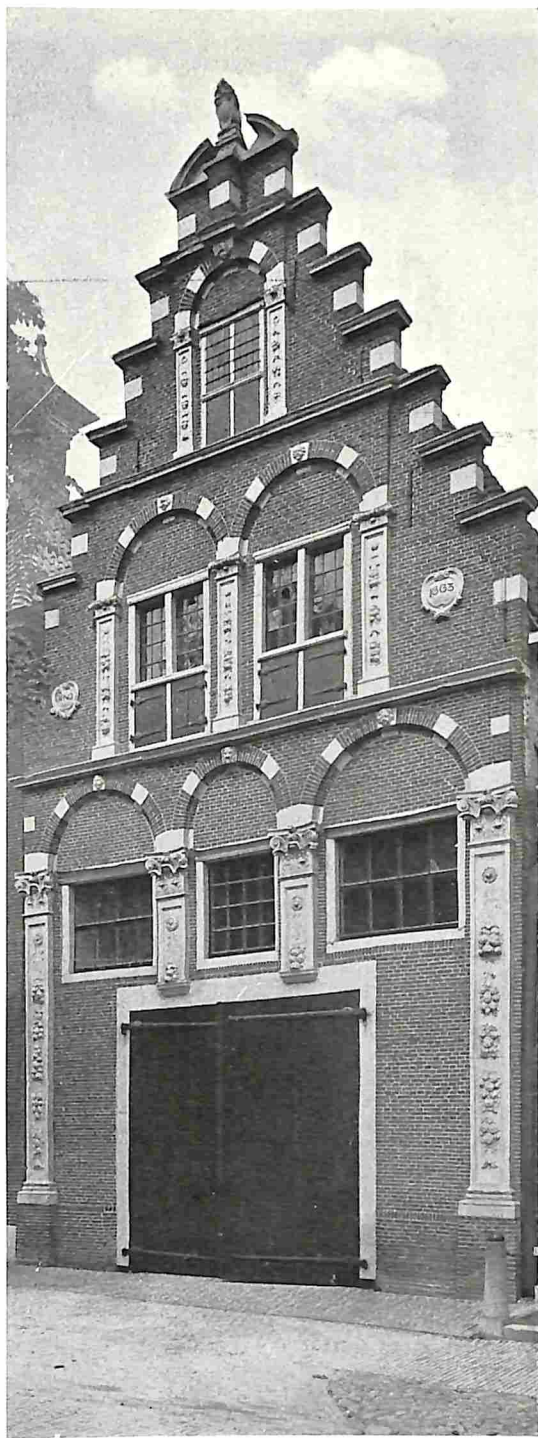

Foto C. Steenberg.

ZEVENTIENDE EEUWSCHE GEVEL
TE WORKUM.

„Ik weet 't niet, Kitty,” antwoordde Sir Claude. „Ik ben benieuwd of er iets te schieten valt in die bergen.”

„He, 't wordt bepaald koud!” riep Lady Wyverne toen het rijtuig een nauwe pas in de rotsen, vol schaduw en het geluid van snel stroomend water, inratelde. „Je zou nooit denken dat dat de woestijn was... Hier is 't hotel!”

Het rijtuig hield stil voor een afgelegen huis dat in het hart van den pas stond, aan den rand van een fel-bruisend, absintkleurig water. Machtige borstweringen, door de rotsen gevormd, verhieven er zich rondom in de helder blauwe lucht. Er voor stond een rij Judasboomen langs den witten weg, die de karavaanweg is van de Tell naar de Sahara. Het was klein en laag maar zag er helder en aanlokkelijk uit, met een groote veranda en openslaande deuren met groene blinden.

„Thee op de veranda!” riep Lady Wyverne. „Thee, thee en dan... waar is de woestijn?”

De hotelhoudster, een dikke, aardige Française van middelbaren leeftijd en met een moederlijk uiterlijk, verklaarde dat de woestijn onmiddellijk achter den rotsmuur lag. Vijf minuten loopen door den pas en „Madame” was er. Lady Wyverne was een en al opgewondenheid; ze vergat heelemaal dat ze zoo in de war was geweest en geschrokken, en zoo gauw ze een kop thee gedronken had, liet ze zich door haar man vergezellen op den weg naar het natuurlijk portaal dat de Arabieren „de poort van de woestijn” noemen. Hij was beneden geweest, beraadslagend met een grooten, Arabischen gids, die nu, onnoodig naast hem wandelde om den weg te wijzen en hij zei met aanmerkelijke levendigheid tot zijn vrouw:

„Zeg, Kitty, wat denk je? Die vent hier zegt dat er hier een schitterende gelegenheid tot jagen is, zooveel Barbariische schapen daarboven op die rotsen als je maar wilt en kudde gazellen op de vlakte er onmiddellijk achter. Denk je dat je er iets tegen zoudt hebben hier een paar nachten te blijven in plaats van een? Ik zou morgen om drie uur op kunnen staan en uitgaan om te proberen iets onder schot te krijgen. Wat denk je er van?”

Hij keek haar vol spanning aan.

„Ik zal 't je zoo dadelijk zeggen, Crumpet, als ik... O!”

Ze uitte een gillette en stond stil, den arm van haar man grijpend. Zij waren uit den pas in de woestijn gekomen en zagen tegenover zich de zon ondergaan. De wereld was plotseling veranderd. Een heerlijkheid van kleuren verblindde haar oogen. De rivier die nu rustig voortvloeide, verloor zich al kronkelend in het hart van een oase van prachtige palmboomen, gelegen in een uitgestrektheid van bleekgele aarde, met hier en daar verspreide kristallen bedekt. Links strekte zich een verre bergketen uit, mat-purper onder het roze-rood van den zonsondergang.

En van de Arabische dorpen, met hun bruine huizen verspreid tusschen de palmen, kwamen de kreten van kinderen, het blaffen van honden en het flauwe geluid van Afrikaansche trommen en hobos.

Onder een groote rots aan den oever der rivier, zat een Arabische jongen en speelde op zijn fluit een wijsje dat was als grilligheid verpersoonlijkt in muziek.

„O, Crumpet!” zei Lady Wyverne na een poosje, „wat is het vreemd en wat... wat...”

Ze hield haar adem in, er waren tranen in haar oogen.

„Kameelen! Kameelen!” riep ze.

„Kijk, Crumpet!”

Een karavaan kwam te voorschijn uit den kronkelenden pas, een reeks beladen kameelen en mannen met bloote voeten, donker gekleurde gezichten en fladderende, gescheurde kleeren.

„Drommels schilderachtig”, stemde Sir Claude toe. „Om de schapen onder schot te krijgen moet je...”

„Ja, ja, ik weet 't.”

„Ja maar hoe kan je...”

„Ik zeg je dat ik 't weet... ik weet 't. We blijven twee nachten. Ga morgen om drie uur op weg en doodt wat je maar wilt.

Maar laat mij hier blijven en die dorpen onderzoeken en tusschen die palmen ronddolen.”

„Je kunt niet alleen gaan.”

„Ik zal een gids nemen.”

„Ik zal eens in 't hotel hooren of er een goeie is,” mompelde Sir Claude. „Deze man gaat altijd met de sportlui mee. Zeg Kitty, ik heb vreeselijken honger.”

„Jij wereldsch mensch!” zei Lady Wyverne, haar schouders ophalend.

Maar zij keerde terug en ze gingen naar het hotel dat nu gehuld was in de diepe schaduwen van den snel vallenden nacht.

Bij het middagmaal was de eenige andere persoon in de kamer een zeer goed gekleede en knappe jonge Arabier, die, zooals de kellner hun vertelde, een officier bij de Algeriënsche cavalerie was en zijn standplaats te Algiers had, maar die nu met verlof was en naar het huis van zijn vader ging, een aanzienlijke Caid in het district Ziban.

Lady Wyverne keek met belangstelling naar den gast. Hij droeg een sneeuwvitten tulband en een rood jasje en tusschen het wit en rood schitterden onbeschaamd zijn prachtige, zwarte oogen en zijn tanden glommen als hij lachte tegen den kellner, tot wien hij een paar woorden richtte in uitstekend Fransch. Zijn gezicht was buitengewoon sprekend, knap, maar wreed en verbijsterend intelligent.

Gedurende het middagmaal sprak Sir Claude steeds over Barbariische schapen, en zoodra het afgelopen was zei hij:

„Zeg, Kitty, als we eens naar bed gingen.”

„Naar bed!” zei Lady Wyverne. „Maar, 't is pas acht uur!”

„Dat weet ik, maar je bent vreeselijk moe van dat ongeval en alles en...”

„Je bedoelt dat jij slaap hebt en dat je om drie uur op moet staan om een paar ongelukkige schapen dood te schieten. Ga naar bed, Crumpet; maar ik blijf buiten op de veranda om naar de maan te kijken.”

Sir Claude wierp een slaperigen blik op den jongen Spahi die juist een walnoot uit een fruitschaal genomen had en haar losjes in zijn slanke, bijna vrouwelijke vingers hield. De Spahi sloeg zijn oogen zedig neer.

„Wel, Kitty ik geloof dat ik maar naar bed ga; zie je, als ik mijn nachtrust niet krijg kan je morgen niet weten of...”

„Je de arme schapen zult raken of je gids neerschiet. Ik weet 't wel. Ga maar.”

Sir Claude keerde zich om, om te gaan.

Een scherp geluidje klonk door de kamer.

Hij keek om. De Spahi had de noot tusschen zijn vingers gekraakt en glimlachte zoetjes terwijl hij de pit er voorzichtig uithaalde.

„Ik weet niet of ik wel klaar ben om naar bed te gaan,” begon

Sir Claude. „Ik zal misschien eerst een sigaar rooken op...”

„Nee, nee, je bent dood op van de slaap, ik zie 't aan de kreetachtige uitdrukking in je lieve, ouwe oogen. Kom mee, Crumpet!”

Ze verliet de kamer, gevolgd door haar man.

De Spahi keek hen na, stond op, stak een cigarette aan en slenterde naar buiten, naar de kleine plaats waarboven de veranda vooruitstak. Hij leunde met zijn schouder tegen een pilaar en stond daar onbewegelijk, turend naar de Judasboomen en den witten weg die naar de woestijn leidde en zich verloor in de schaduwen van den pas.

(Wordt vervolgd).

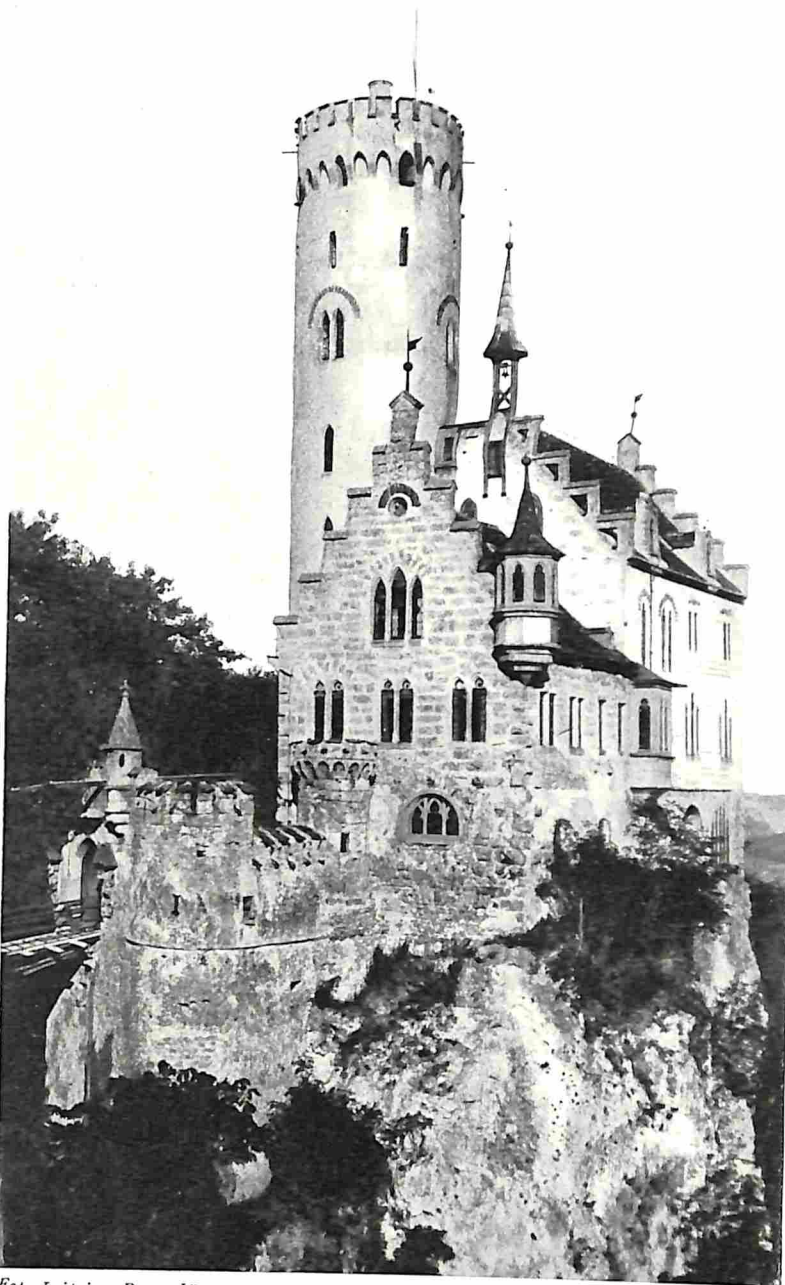

Foto Leipziger Presse-büro.

HET SLOT LICHTENSTEIN IN ZWABEN, VOORAL BEKEND DOOR HAUFF'S ROMAN „LICHTENSTEIN”.

Twentsche spreekwoorden en gezegden.

He is 't hoesnömmer vergetten (lij is zijn afkomst vergeten).

Ajn ekster oetstuurt, kriej 'n bonte vogel weer in hoese (een ezel blijft een ezel, al doet hij ook driemaal een reis om de wereld).

In 'nen rouwen schelle zit manks (vaak) 'nen zuuten kern.

Dree maal umme de kärke is net zoo good as ienmaal derin uitlaot.

D. R.